

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO DIDINIMO
ĮSTATYMO NR. XII-2702 PAKEITIMO ĮSTATYMO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo Nr. XII-2702 pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1), Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 2, 8 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2), Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 33, 39, 39¹, 48, 67, 70³, 74¹ straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 3), Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo Nr. VIII-1973 7, 9, 31, 37¹ straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 4), Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 2, 7, 8, 10², 29 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 8³ straipsniu įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 5), Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 7 priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 6), Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 8 priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 7), Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo Nr. I-1510 14, 31 straipsnių ir 7 priedo pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas Nr. 8) projektų (toliau kartu – Įstatymų projektai) rengimą paskatino 2023 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/1791 dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 (nauja redakcija) (toliau – Nauja direktyva) ir kurios nuostatas į nacionalinę teisę privaloma perkelti ne vėliau kaip 2025 m. spalio 11 d. Nauja direktyva yra viena iš Pasirengimo įgyvendinti 55 proc. tikslą sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekį priemonių rinkinio sudėtinių dalių. Šio rinkinio tikslas – išsaugoti ir kurti darbo vietas Europos Sąjungoje (toliau – ES) ir įgalinti ES tapti švarių technologijų kūrimo ir įsisavinimo pasauline lydere vykdant visuotinę energetikos pertvarką, įskaitant energijos vartojimo efektyvumo sprendimus. Energijos vartojimo efektyvumas yra viena svarbiausių veiksmų sričių, nes be jo nebūtų įmanoma pasiekti, kad ES ekonomika taptų visiškai dekarbonizuota.

Pagal Naują direktyvą energijos vartojimo efektyvumo didinimas yra vienas svarbiausių ES ir valstybių narių įsipareigojimų. Energijos vartojimo efektyvumas padeda mažinti bendrą energijos suvartojimą, todėl jis yra labai svarbus siekiant ES klimato kaitos tikslų. Net ir sparčiai augant elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) gamybai, užtikrinus energijos vartojimo efektyvumą, gali sumažėti naujų energijos gamybos pajėgumų poreikis ir su elektros energijos iš AEI kaupimu, perdavimu ir skirstymu susijusios išlaidos. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas mažina energijos sąnaudas vartotojams, prisideda prie mažesnių sąskaitų už energiją ir didina energijos prieinamumą vartotojams. Didinant energijos vartojimo efektyvumą taip pat skatinamos inovacijos ir šiuolaikiški sprendimai, kurie ilguoju laikotarpiu gali būti ekonomiškai naudingi. Didinant energijos vartojimo efektyvumą taip pat efektyviau panaudojami jau turimi ištekliai ir sumažinamas ŠESD emisijų išmetimas į atmosferą. Tai didina energetikos sistemos saugumą ir efektyvumą, mažina priklausomybę nuo iškastinio kuro importo ir nuo kitų valstybių energijos šaltinių, taip mažinamas pažeidžiamumas, kurį lemia geopolitiniai įvykiai ir energijos kainų svyravimai, tai ypač aktualu Lietuvai, kuri vis dar priklauso nuo iškastinio kuro ir energijos importo. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės taip pat daro teigiamą poveikį oro kokybei, nes efektyviau energiją vartojantys pastatai prisideda prie poreikio šildyti kuru, įskaitant kietąjį kurą, mažinimo. Taigi, energijos vartojimo efektyvumo priemonės prisideda prie oro kokybės viduje ir lauke gerinimo ir padeda ekonomiškai efektyviu būdu siekti ES oro kokybės politikos tikslų.

Siekdama užtikrinti, kad būtų pasiektas ES 2030 m. tikslas sumažinti išmetamą ŠESD kiekį bent 55 proc. (palyginti su 1990 m.), Europos Komisija peržiūrėjo galiojančią Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą (2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2012/27/ES

dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB su visais pakeitimais) kartu su kitomis energetikos ir klimato taisyklėmis. 2021 m. liepos mėn. buvo pateiktas Europos Komisijos pasiūlymas dėl naujos redakcijos direktyvos dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuris yra ES žaliojo sandorio paketo dalis. Šis 2021 m. pasiūlymas buvo dar labiau patobulintas kaip 2022 m. gegužės mėn. pristatyto Komisijos plano REPowerEU, kuriuo siekiama sumažinti ES priklausomybę nuo iškastinio kuro importo iš Rusijos, dalis. Taip buvo priimta Nauja direktyva.

Naujoje direktyvoje gerokai padidintas ES užmojis energijos vartojimo efektyvumo srityje. Joje įtvirtinamas pagrindinis ES energetikos politikos principas „pirmiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ ir pirmą kartą šiam principui suteikta teisinė galia. Praktiškai tai reiškia, kad ES valstybės narės privalės atsižvelgti į energijos vartojimo efektyvumą priimdamos visus svarbius planavimo, politinius ir investavimo sprendimus energetikos ir ne energetikos sektoriuose ar srityse.

Naujos direktyvos įgyvendinimas bus labai svarbus, kad ES vykdytų pasaulinio lygio įsipareigojimą iki 2030 m. padvigubinti pasaulinį energijos vartojimo efektyvumo didinimo tempą nuo maždaug 2 proc. iki daugiau kaip 4 proc.

Naujoje direktyvoje padidintas ES energijos suvartojimo efektyvumo tikslas, todėl ES valstybės narės įpareigosotos iki 2030 m. bendrai užtikrinti papildomą 11,7 proc. energijos suvartojimo sumažinimą, palyginti su 2020 m. baziniu scenarijumi. Tai atitinka ES lygiu pirminės energijos suvartojimo sumažinimą 40,5 proc., o galutinės energijos suvartojimo sumažinimą 38 proc., palyginti su anksčiau taikytu 2007 m. baziniu scenarijumi. Atsižvelgiant į tai, bendras metinis ES pirminės energijos suvartojimas iki 2030 m. neturėtų viršyti 992,5 mln. tonų naftos ekvivalento (Mtne) (atitinka 11 543 TWh), o galutinės energijos bendras metinis suvartojimas 2030 m. ES neturėtų viršyti ir 763 Mtne (atitinka 8 874 TWh). Lietuvai keliamas tikslas 2030 metais suvartoti ne daugiau kaip 51 TWh galutinės energijos (be žaliojo vandeninio gamybos ir aplinkos energijos).

Pagal Naujos direktyvos nuostatas ES valstybės narės turi padėti siekti ES tikslo, nustatydamos orientacinius nacionalinius įnašus (pirminės ir galutinės energijos metinio suvartojimo 2030 m.), remdamosi objektyviais kriterijais, atspindinčiais nacionalines aplinkybes (energijos vartojimo intensyvumas, bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) vienam gyventojui, energijos taupymo potencialas ir ankstesnės ES valstybių narių pastangos didinti energijos vartojimo efektyvumą). Šiuos orientacinius nacionalinius įnašus nustatyti galima remiantis Naujos direktyvos I priedu, tačiau bet kuriuo atveju konkretūs nustatyti kiekvienos ES valstybės narės įnašai negali daugiau kaip 2,5 proc. nukrypti nuo pagal Naujos direktyvos I priedą nustatytų orientacinių nacionalinių įnašų. Šie nacionaliniai įnašai turės būti pasiekti kiekvienai ES valstybei narei įgyvendinant savo energijos vartojimo efektyvumo didinimo (taupymo) priemones. Naujoje direktyvoje taip pat numatytas patobulintas atotrūkio panaikinimo mechanizmas, kuris pradėtų veikti, jeigu ES valstybės narės vėluotų įvykdyti nacionalinius įnašus ar jų nevykdytų.

Naujoje direktyvoje iki 2028 m. daugiau nei dvigubai padidintas metinis įsipareigojimas sutaupyti energijos (Naujos direktyvos 8 straipsnis). Tai viena iš pagrindinių Naujos direktyvos politikos priemonių, skirtų Naujos direktyvos tikslams pasiekti ir užtikrinti, kad būtų sutaupoma energija galutinio energijos vartojimo sektoriuose, pavyzdžiui, pastatų, pramonės ir transporto.

ES valstybės narės per visą įsipareigojimų laikotarpį (nuo 2021 iki 2030 m.) palaipsniui turi sutaupyti bent tiek galutinės energijos, palyginti su 2016–2018 m. galutinės energijos suvartojimo vidurkiu:

- 2021–2023 m. kasmet sutaupyti 0,8 proc. galutinės energijos;
- 2024–2025 m. – kasmet 1,3 proc. galutinės energijos;
- 2026–2027 m. – kasmet 1,5 proc. galutinės energijos;
- 2028–2030 m. – kasmet 1,9 proc. galutinės energijos.

Taigi, vidutiniškai per šį laikotarpį kasmet turės būti sutaupoma 1,49 proc. galutinės energijos.

Lietuvos atveju Naujoje direktyvoje įtvirtinta energijos sutaupymo pareiga reiškia, kad iki

2030 m. Lietuva suminiu būdu turės sutaupyti ne mažiau kaip 39,3 TWh galutinės energijos.

Naujoje direktyvoje visam viešajam sektoriui (tiek valstybės, tiek ir savivaldybių lygmens viešiesiems subjektams) nustatytas kasmetinis energijos suvartojimo mažinimo 1,9 proc. tikslas, taip pat visiems ir visų lygių viešiesiems subjektams (tiek valstybės, tiek ir savivaldybės) nustatomas metinis 3 proc. pastatų renovacijos įpareigojimas, kad pastatai taptų efektyvesni ir sumažėtų bendras energijos suvartojimas.

Viešajam sektoriui tenka maždaug 5–10 proc. visos ES suvartojamos galutinės energijos. Viešojo sektoriaus institucijos ES kasmet energijai išleidžia maždaug 1,8 trilijono eurų. Tai sudaro apie 14 proc. ES BVP. Todėl viešasis sektorius yra svarbi varomoji jėga siekiant skatinti rinkos perėjimą prie efektyvesnių produktų, pastatų ir paslaugų bei daryti poveikį piliečių ir įmonių elgsenai energijos vartojimo srityje. Be to, energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėmis mažinant energijos vartojimą gali būti sudarytos sąlygos viešuosius išteklius panaudoti kitais tikslais. Dėl to viešieji subjektai tiek nacionaliniu, tiek ir vietos lygmenimis turės atlikti pavyzdinį vaidmenį energijos vartojimo efektyvumo srityje. Nustatyta, kad Lietuvoje visas viešasis sektorius (4 380 viešųjų subjektų) 2021 m. iš viso suvartojo 5,5 TWh galutinės energijos, iš jos maždaug 4,0 TWh savo naudojamame transporte.

Naujoje direktyvoje taip pat skiriama dėmesio energijos nepritekliaus mažinimo klausimams, siekiama suteikti daugiau galimybių vartotojams, nustatant detalesnius reikalavimus ES valstybėms narėms didinti vartotojų informuotumą apie energijos vartojimo efektyvumą. Naujoje direktyvoje taip pat akcentuojamas vieno langelio principu veikiančių vartotojų konsultavimo centrų kūrimas, techninės ir finansinės konsultacijos vartotojams. Naujos direktyvos nuostatos reikalauja, kad ES valstybės narės pirmenybę teiktų energijos vartojimo efektyvumo didinimui pažeidžiamiesiems vartotojams, asmenims, patiriantiems energijos nepriteklį, ir socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims. Pagal Naują direktyvą reikalaujama, kad dalį galutinės energijos sutaupytų pažeidžiami vartotojai ir asmenys, patiriantys energijos nepriteklį.

Siekiant optimizuoti energijos taupymą pramonėje, Naujoje direktyvoje išplečiama energijos vartojimo audito atlikimo prievolės taikymo sritis, įtraukiant visas įmones, nepriklausomai nuo jų dydžio, o priklausomai nuo jų energijos suvartojimo vidurkio per paskutinius 3 metus (suvartojo daugiau kaip 2,8 GWh energijos, tačiau suvartojimas neviršijo 23,6 GWh). Todėl mažos ir vidutinės įmonės taip pat turės atlikti energijos vartojimo auditą, jeigu suvartojo daug energijos ir dėl to turi didelį energijos taupymo potencialą. Naujoje direktyvoje taip pat numatyta, kad dideliems pramoniniams energijos vartotojams (įmonėms), per paskutinius 3 metus vidutiniškai suvartojusiems daugiau kaip 23,6 GWh energijos, privaloma diegti energijos naudojimo vadybos sistemas, kad būtų galima stebėti ir optimizuoti savo energijos vartojimo efektyvumą.

Siekiant užtikrinti, kad iki 2050 m. centralizuotas šilumos ir vėsumos tiekimas būtų visiškai dekarbonizuotas, Naujoje direktyvoje pakeista sąvokos „efektyvus centralizuotas šilumos ir vėsumos tiekimas“ apibrėžtis. Minimalūs reikalavimai bus palaipsniui keičiami, kad į sistemą būtų galima palaipsniui integruoti AEI ir atliekinę šilumą bei vėsumą. Įstatymo projektu Nr. 5 taip pat siekiama skatinti aplinkos energijos šilumos panaudojimą centralizuoto šilumos tiekimo sistemose, užtikrinant šių sistemų dekarbonizaciją.

Parama naujiems didelio naudingumo kogeneracijos įrenginiams, naudojančioms gamtines dujas ir prijungtiems prie efektyvios centralizuoto šildymo ir vėsumos tiekimo sistemos, galės būti teikiama tik iki 2030 m., o bet kokią kitą iškastinį kurą naudoti naujiems šilumos gamybos pajėgumams tokiose sistemose bus uždrausta.

Nauja direktyva taip pat reikalauja, kad savivaldybės rengtų šildymo ir vėsinimo planus, kas šiuo metu atitinka Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatyme (toliau – ŠŪĮ) nurodytus šilumos ūkio specialiuosius planus.

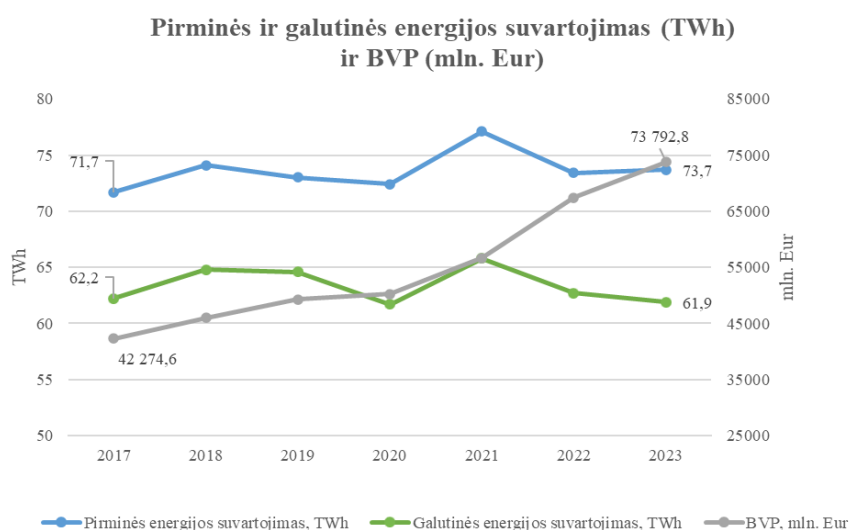
Naujoje direktyvoje taip pat nustatyta pareiga stebėti duomenų centrų energinį efektyvumą ir duomenų centrams teikti ataskaitas apie jį ir viešai skelbti tokią informaciją. Pažymėtina, kad duomenų centrai yra reikšmingi (dideli) energijos vartotojai – 2018 m. duomenų centrai suvartojo

76,8 TWh energijos, o tai reiškia, kad duomenų centrams teko 2,7 proc. elektros energijos poreikio visoje ES. Numatoma, kad 2030 m. duomenų centrų elektros energijos poreikis sudarys 3,2 proc. viso ES poreikio (bus suvartota 98,5 TWh energijos), t. y. 28 proc. daugiau nei 2018 m., jei plėtra tęstųsi pagal dabartinę trajektoriją. Taip pat Tarptautinė energetikos agentūra prognozuoja, kad duomenų centrų, dirbtinio intelekto ir kriptovaliutų sektoriaus elektros energijos suvartojimas iki 2026 m. pasaulyje gali padvigubėti. 2022 m. duomenų centrai pasaulyje galėjo sunaudoti 460 TWh elektros energijos, o 2026 m. bendras duomenų centrų elektros energijos suvartojimas pasaulyje gali siekti daugiau kaip 1 000 TWh. Europos duomenų bazėje bus renkami ir skelbiami duomenys, susiję su duomenų centrų, kurie suvartoja daug energijos, energiniu naudingumu ir vandens suvartojimu. Duomenų bazę sukūrė Europos Komisija. Duomenų centrų informacijos teikimo į Europos duomenų bazę reikalavimus nustato 2024 m. kovo 14 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2024/1364 dėl bendros Sąjungos duomenų centrų vertinimo sistemos sukūrimo pirmojo etapo. Vėliau Europos Komisija galės nustatyti bendrus duomenų centrų veiklos standartus. Lietuvoje Naujos direktyvos reguliavimas dėl duomenų centrų kol kas būtų taikomas keletui duomenų centrų valdytojų, kurie valdo 3 duomenų centrus.

Nauja direktyva tikslams pasiekti nacionaliniuose strateginiuose ar planavimo dokumentuose reikalauja numatyti konkrečias energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir paramą joms įgyvendinti, laikantis ES valstybės pagalbos taisyklių.

2023 m. Lietuvoje buvo suvartota 73,7 TWh pirminės energijos ir 61,9 TWh galutinės energijos (be žaliojo vandenilio gamybos ir aplinkos energijos). Kaip matyti iš 1 paveikslą, 2017–2023 m. laikotarpiu pirminės energijos suvartojimas augo 2,79 proc., galutinės energijos suvartojimas iš esmės nekito (mažėjo 0,48 proc.), o BVP šiuo laikotarpiu augo kur kas daugiau – 74,56 proc.

1 pav. Energijos suvartojimas ir sukuriamas BVP Lietuvoje

Šaltinis: Eurostat.

Energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslas yra siekti, kad kuo mažesnėmis energijos sąnaudomis (suvartojimu) būtų sukurtas vienas euras BVP.

Lietuvoje maždaug 40 proc. galutinės energijos suvartojama pastatų sektoriuje, apie 40 proc. transporto sektoriuje ir apie 20 proc. pramonės sektoriuje. Atsižvelgiant į tai, šiuose sektoriuose yra didžiausias energijos vartojimo efektyvumo didinimo potencialas.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos Energijos

efektyvumo politikos grupė (grupės vadovas Mindaugas Stonkus, tel. 0 679 60 206, el. p. mindaugas.stonkus@enmin.lt, tiesioginis rengėjas – patarėjas Kęstutis Šukvietis, tel. 0 602 46 543, el. p. kestutis.sukvietis@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo (toliau – EVEDĮ) 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad šio įstatymo tikslas yra užtikrinti, kad 2030 metais Lietuvos pirminės energijos suvartojimas būtų ne didesnis kaip 5 462 ktne (atitinka 63,5 TWh), galutinės energijos suvartojimas – ne didesnis kaip 4 526 ktne (atitinka 52,6 TWh) ir suminis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių sutaupyta energijos kiekis – ne mažesnis kaip 27 280 GWh (atitinka 27,3 TWh).

EVEDĮ šiuo metu nėra įtvirtintos Naujoje direktyvoje įtvirtintos sąvokos: „bendradarbiavimo gairės“, „energetikos sistema“, viešasis subjektas“.

EVEDĮ 2 straipsnio 4 dalyje energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemonė apibrėžta kaip savanoriška, teisinio reguliavimo, finansinė arba informacijos teikimo priemonė, nustatyta ir įgyvendinama siekiant sukurti palankias sąlygas rinkos dalyviams teikti ir gauti energijos taupymo paslaugas. EVEDĮ 2 straipsnio 5 dalyje energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonė apibrėžta kaip priemonė, kuri sumažina energijos suvartojimą dėl technologinių, elgsenos ir (arba) fiskalinės politikos priemonių taikymo. EVEDĮ 2 straipsnio 6 dalyje energijos vartojimo vadybos sistema apibrėžta kaip tarptautiniais ir ES institucijų standartais apibrėžta energijos vartojimo efektyvumo tikslų nustatymo ir jų įgyvendinimo sistema.

EVEDĮ 2 straipsnio 8 dalyje galutinės energijos suvartojimas apibrėžtas kaip visas galutinės energijos, išskyrus energetikos veiklai skirtą energiją, kiekis. EVEDĮ 2 straipsnio 10 dalyje pirminės energijos suvartojimas apibrėžtas kaip šalies bendrosios energijos vidaus sąnaudos, išskyrus vartojimą ne energetikos reikmėms.

EVEDĮ 3 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principas reiškia, kad priimant sprendimus dėl energijos perdavimo ar skirstymo tinklų ar sistemų planavimo ir finansavimo pirmenybė teikiama energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėms, mažinančioms energijos paklausą, jeigu jos yra ekonomiškai efektyvesnės negu atitinkami su energijos pasiūla susiję sprendimai.

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (toliau – EEĮ) 33 straipsnyje įtvirtinta elektros energijos perdavimo sistemos operatoriaus pareiga parengti ir ne rečiau kaip kas 2 metus iki liepos 1 dienos Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai (toliau – Taryba) pateikti 10 metų perdavimo tinklų plėtros planą, kuriame pateikiamas esamos ir numatomos elektros energijos pasiūlos ir paklausos vertinimas, atlikto tikimybinio elektros energetikos sistemos adekvatumo vertinimo išvados. Pagal šio įstatymo 33 straipsnio 2 dalies 4 punktą šiame plane privalo būti nurodyta investiciniuose projektuose pateikiamos galimos paklausos mažinimo, diegiant ar skatinant diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones perdavimo tinkluose, alternatyvos, siekiant įgyvendinti EVEDĮ nurodytą energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principą. EEĮ 39¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad skirstomųjų tinklų operatorius, aptarnaujantis daugiau kaip 100 000 vartotojų, kas 2 metus rengia 10 metų skirstomųjų tinklų plėtros, atnaujinimo, modernizavimo ir investicijų planą, be kita ko, grindžiamą tinklo optimizavimo galimybėmis, grindžiamomis energijos vartojimo efektyvumo didinimu, siekiant įgyvendinti EVEDĮ nurodytą energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principą.

Iš esmės analogiškos nuostatos dėl energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo, kaip ir EEĮ, įtvirtintos ir Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatyme (toliau – GDĮ) – gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus pareiga atsižvelgti į energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principą rengiant dešimties metų tinklo plėtros planą įtvirtinta GDĮ 31 straipsnio 1 dalyje ir 31 straipsnio 2 dalies 4 punkte. GDĮ 37¹ straipsnio 1 dalyje ir 37¹ straipsnio 2 dalies

4 punkte numatyta, kad gamtinių dujų skirstymo sistemos operatorius, rengdamas dešimties metų tinklo plėtros, atnaujinimo, modernizavimo ir investicijų planą, privalo atsižvelgti į minėtą principą.

Šio principo taikymas taip pat yra reglamentuotas ŠŪĮ nuostatose. ŠŪĮ 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad savivaldybės tvarko šilumos ūkį pagal savivaldybių tarybų patvirtintus šilumos ūkio specialiuosius planus. ŠŪĮ 8 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad rengiant šilumos ūkio specialiuosius planus, be kita ko, vadovaujamasi EVEDĮ nurodytu energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principu.

EVEDĮ nuostatose nėra plačiau detalizuotas šio principo taikymas ir stebėseną, kaip to reikalauja Nauja direktyva.

EVEDĮ 3 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad energijos vartojimo efektyvumo didinimo principų įgyvendinimą ir atsakomybę už jų nesilaikymą reglamentuoja šis įstatymas, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas ir Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas (toliau – EĮ).

EVEDĮ 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas Lietuvai privalomo sutaupyti energijos kiekio apskaičiavimas. Šis kiekis lygus: 1) nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. kiekvienais metais sutaupytų energijos kiekių, pagal Lietuvos duomenų agentūros pateiktą statistinę informaciją atitinkančių 1,5 proc. nuo 2010–2012 metų suvartotos galutinės energijos vidurkio, sumai ir jis sumažinamas ne daugiau kaip 25 proc.; 2) nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. kiekvienais metais sutaupytų energijos kiekių, pagal Lietuvos duomenų agentūros pateiktą statistinę informaciją atitinkančių 0,8 proc. nuo 2016–2018 metų suvartotos galutinės energijos vidurkio, sumai. Taip pat numatoma, kad tokius energijos kiekius privaloma sutaupyti kiekvienais metais ir nuo 2031 m. sausio 1 d. iki 2050 m. gruodžio 31 d., išskyrus atvejį, jeigu anksčiau bus pasiekti ES ilgalaikiai 2050 metų energetikos ir klimato srities tikslai.

EVEDĮ 4 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kokius energijos sutaupymus turi užtikrinti ministerijos, atsakingos už pramonės, žemės ūkio, paslaugų, transporto ir namų ūkių sektorius, proporcingai pagal to sektoriaus dalį: Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, atsakinga už energijos efektyvumo didinimo priemonių diegimą pramonės sektoriuje, turi užtikrinti ne mažesnę kaip 5 456 GWh (atitinka 5,5 TWh) privalomą sutaupyti energijos kiekį, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir Energetikos ministerija, atsakingos už energijos efektyvumo didinimo priemonių diegimą paslaugų ir namų ūkių sektoriuose, turi užtikrinti ne mažesnę kaip 10 366 GWh (atitinka 10,4 TWh) privalomą sutaupyti energijos kiekį, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, atsakinga už energijos efektyvumo didinimo priemonių diegimą transporto sektoriuje, turi užtikrinti ne mažesnę kaip 10 912 GWh (atitinka 10,9 TWh) privalomą sutaupyti energijos kiekį, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, atsakinga už energijos efektyvumo didinimo priemonių diegimą žemės ūkio sektoriuje, turi užtikrinti ne mažesnę kaip 546 GWh (atitinka 0,5 TWh) privalomą sutaupyti energijos kiekį.

EVEDĮ 5 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad siekdamas pakeisti situaciją, kai namų ūkiai didžiąją savo pajamų dalį turi skirti energijai, valstybės institucijos užtikrina, kad, įgyvendinant esamas arba naujas energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemones, pirmenybė teikiama namų ūkiams ir socialiniams būstams, kurie atitinka Vyriausybės patvirtintus energetinio skurdo rodiklius.

EVEDĮ 6 straipsnis reglamentuoja valstybės institucijų ir įstaigų naudojamų pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimą. Numatyta, kad kiekvienais metais turi būti atnaujinama ne mažiau kaip 3 proc. valstybei nuosavybės teise priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų valstybės institucijų ir įstaigų naudojamų pastatų, esančių energetikos ministro patvirtintuose sąrašuose. Taip pat paaiškinama, kad atnaujinant pastatus prioritetą teikiamas valstybės institucijų ir įstaigų naudojamiems pastatams, kurių galutinės energijos suvartojimas yra didžiausias pagal pastato ploto vienetą.

EVEDĮ šiuo metu nėra detaliau aptartos visų viešųjų subjektų pareigos, taip pat nėra savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų rengimo reikalavimo, kaip to

reikalauja Nauja direktyva.

EVEDĮ 7 straipsnyje įtvirtintos nuostatos dėl susitarimų dėl energijos sutaupymo. EVEDĮ 7 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad elektros ir dujų perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatoriai, kuriuose valstybei tiesiogiai ar per jos kontroliuojamas įmonės priklauso ne mažiau kaip 1/2 balsų bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime suteikiančių akcijų (toliau – valstybės valdomi operatoriai), sudaro su Energetikos ministerija viešai skelbiamus susitarimus dėl energijos sutaupymo. Kitos šio straipsnio 1 dalyje nenurodytos energetikos įmonės taip pat gali sudaryti su Energetikos ministerija susitarimus dėl energijos sutaupymo. EVEDĮ 7 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad sutaupytos energijos kiekiai energetikos įmonėms nustatomi proporcingai pagal ankstesniais metais kiekvienos įmonės vartotojams pateiktą galutinės energijos kiekį. EVEDĮ 7 straipsnio 4 dalis reglamentuoja, kas turi būti nurodoma susitarimuose dėl energijos sutaupymo.

EVEDĮ 7 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad energetikos įmonės privalo sutaupyti susitarimuose dėl energijos sutaupymo nustatytus energijos kiekius pačios arba per kitus asmenis, o 7 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad energetikos įmonės privalo sutaupyti susitarimuose dėl energijos sutaupymo nustatytus energijos kiekius diegdamos ekonomiškai pagrįstas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones galutinės energijos vartotojų objektuose (patalpose, įrenginiuose, transporto objektuose ir pan.).

Naujos direktyvos 30 straipsnio 11 dalyje nurodyta, kad valstybės narės gali įsteigti nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą. Toks fondas¹, finansuojamas valstybės biudžeto ir ES finansinės paramos lėšomis, Lietuvoje jau yra įsteigtas Energijos efektyvumo fondo steigimo ir finansavimo sutartimi Nr. 1S-12 / 2015/19-10/8-5, kurios viena iš šalių yra Finansų ministerija. Fondo veikla vykdoma ir toliau bus tęsiama.

EVEDĮ 8 straipsnyje reglamentuoti susitarimai dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo. Pagal šio straipsnio 1 dalį pareiga tokius susitarimus su Energetikos ministerija tenka sudaryti energijos tiekėjams, įskaitant garantinį tiekimą užtikrinančius asmenis. Šio straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kas nurodoma tokiuose susitarimuose. EVEDĮ 8 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad energijos tiekėjai užtikrina susitarimuose nustatytą vartotojų švietimo ir konsultavimo apimtį ir priemonių įgyvendinimą patys ar per kitus asmenis.

EVEDĮ 9 straipsnyje reglamentuotos energijos taupymo paslaugos – energijos taupymo paslauga teikiama ir už ją atsiskaitoma pagal energijos taupymo paslaugos teikimo sutartį. EVEDĮ 9 straipsnio 3 dalyje išvardytos Energetikos ministerijos funkcijos, siekiant sudaryti sąlygas plėtotis energijos taupymo paslaugų rinkai. EVEDĮ 9 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad skundai ir ginčai dėl energijos taupymo paslaugų teikimo nagrinėjami EĮ ir Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo nustatyta tvarka (vartotojų ir energijos taupymo paslaugų teikėjų ginčus nagrinėja Taryba).

EVEDĮ 10 straipsnyje nurodoma, kaip, siekiant efektyviai naudoti energiją, gali būti skatinami vartotojai – energetikos sektoriaus planavimo dokumentuose gali būti numatytos priemonės, skatinančios energijos vartotojus, įskaitant namų ūkius, efektyviai vartoti energiją: 1) priemonės, kuriomis skatinama keisti elgesį, įskaitant finansines priemones, galimybes gauti finansavimą, dotacijas ir subsidijas, informacijos teikimą, pavyzdinius projektus, renginius darbo vietose; 2) priemonės, kuriomis išmaniųjų apskaitos prietaisų diegimo metu į procesą įtraukiami vartotojai ir vartotojų organizacijos ir kuriomis jie informuojami apie ekonomiškai efektyvias ir lengvai įgyvendinamas energijos vartojimo įpročių pokyčių galimybes, taip pat apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones.

EVEDĮ 11 straipsnyje nustatyti energijos vartojimo audito atlikimo reikalavimai. Pagal šio straipsnio 2 dalį įmonės, kurios nėra smulkiojo ir vidutinio verslo subjektai (didelės įmonės, t. y. įmonės su ne mažiau kaip 250 darbuotojų ir ne mažesnėmis kaip 50 mln. eurų pajamomis), ne rečiau kaip kas 4 metai privalo pateikti energijos vartojimo audito ataskaitą. Energijos vartojimo audito ataskaita gali būti pateikiama kaip atlikto platesnės apimties aplinkosauginio audito, jeigu jis

¹ Daugiau informacijos: <https://ilte.lt/apie-mus/projektai/energijos-efektyvumo-fondas/386>.

atliekamas pirmiau, dalis. EVEDĮ 11 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad didelėms įmonėms, kurios įgyvendino nepriklausomos organizacijos pagal atitinkamus ES ir tarptautinius standartus sertifikuotą energijos vartojimo arba aplinkos vadybos sistemą, nėra taikomas reikalavimas pateikti energijos vartojimo audito ataskaitą, jeigu jų turima vadybos sistema apima energijos vartojimo auditą. EVEDĮ 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad energijos vartojimo auditą atliekantys specialistai turi atitikti EĮ 28 straipsnyje nustatytus reikalavimus. EVEDĮ 11 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad naujai įsteigtos didelės įmonės pirmą kartą privalo pateikti energijos vartojimo audito ataskaitą ne vėliau kaip per 2 metus nuo įmonės įsteigimo dienos. EVEDĮ 11 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kokią informaciją, susijusią su energijos vartojimo auditais, Energetikos ministerija skelbia savo interneto svetainėje. EVEDĮ 11 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerija strateginio planavimo dokumentuose numato priemones, kuriomis skatina smulkiojo ir vidutinio verslo subjektus atlikti energijos vartojimo auditus ir diegti juose nurodytas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones.

EVEDĮ šiuo metu nėra nuostatų dėl šildymo ir vėsinimo vertinimo ir planavimo, kaip reikalauja Nauja direktyva.

EVEDĮ 12 straipsnyje reglamentuotas kaštų ir naudos analizės atlikimas, kai įrengiama (statoma) arba atnaujinama (kai atnaujinimo išlaidos viršija 50 proc. investicijų, reikalingų naujam tos pačios galios įrenginiui įrengti) didesnės kaip 20 MW bendros vardinės šiluminės galios šiluminė elektrinė, pramonės gamybos technologiniuose procesuose naudojamas įrenginys, įrengiamas naujas centralizuoto šilumos perdavimo tinklas, ar šilumos ir (arba) elektros energijos gamybos įrenginys tokiam tinkle. EVEDĮ 12 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad įrenginio atnaujinimo išlaidoms nepriskiriamos lėšos, skirtos šilumos ir (arba) elektros energijos gamybos įrenginyje pagaminto anglies dioksido surinkimo įrangai įrengti. EVEDĮ 12 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad asmuo atliktą įrenginio kaštų ir naudos analizę privalo pateikti Energetikos ministerijai ir gauti pritarimą dėl jos atitikties Vyriausybės nustatyta tvarka prieš pateikdamas prašymą jam išduoti statybą leidžiantį dokumentą.

EVEDĮ 13–22 straipsniuose reglamentuota atsakomybė už EVEDĮ pažeidimus. EVEDĮ pažeidimus nagrinėja Taryba. EVEDĮ 15 ir 17 straipsniuose įtvirtinamos Tarybos teisės ir pareigos, tyrimo dėl galimo pažeidimo pradėjimo pagrindai. EVEDĮ 16 straipsnyje nurodyti EVEDĮ pažeidimo nagrinėjimo procedūros dalyviai, asmenys, kuriems gali būti taikoma atsakomybė (valstybės valdomi operatoriai; energijos tiekėjai, įmonės, kurios nėra smulkiojo ir vidutinio verslo subjektai; EVEDĮ 7 straipsnio 2 dalyje nurodytos energetikos įmonės, galinčios sudaryti su Energetikos ministerija susitarimus dėl energijos sutaupymo). EVEDĮ 18 straipsnyje įtvirtinta pareiga Tarybai pateikti informaciją ir dokumentus galimiems šio įstatymo pažeidimams tirti. EVEDĮ 19 straipsnyje įtvirtinta, kokia informacija turi būti nurodyta Tarybos priimtame sprendime, atlikus EVEDĮ pažeidimo nagrinėjimo procedūrą. EVEDĮ 20 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad nustačius EVEDĮ pažeidimus gali būti skiriamos šios sankcijos: 1) įspėjimas arba; 2) bauda. Įspėjimai gali būti skiriami už EVEDĮ 7 straipsnyje nustatytas ataskaitos nepateikimą susitarime dėl energijos sutaupymo nustatyta tvarka, už 8 straipsnyje nustatytas ataskaitos nepateikimą susitarime dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo nustatyta tvarka, už 11 straipsnyje numatyto energijos vartojimo auditų neatlikimą ar ataskaitos nepateikimą ir už 18 straipsnyje numatytos pareigos nevykdymą (informacijos nepateikimą Tarybai galimiems EVEDĮ pažeidimams tirti). Baudos (iki tam tikro procento nuo bendrųjų metinių pajamų) gali būti skiriamos už atsisakymą sudaryti su Energetikos ministerija EVEDĮ 7 straipsnio 1 dalyje numatytą susitarimą dėl energijos sutaupymo arba už šiuo susitarimu nustatytų reikalavimų ar sąlygų nesilaikymą, už atsisakymą sudaryti su Energetikos ministerija 8 straipsnyje numatytą susitarimą dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo arba už šiuo susitarimu nustatytų reikalavimų ar sąlygų nesilaikymą, už pakartotinį per 3 mėnesius nuo įspėjimo skyrimo EVEDĮ 11 straipsnyje nurodyto pažeidimo padarymą. Taip pat pakartotinai per vienus metus nuo pažeidimo padarymo padarius pirmiau nurodytus pažeidimus, už kuriuos jau buvo pritaikyta šio įstatymo nustatyta sankcija (įspėjimas), gali būti skiriama bauda iki 5 proc. praėjusių metų bendrųjų metinių pajamų. Tais

atvejais, kai neįmanoma nustatyti juridinio asmens praėjusių metų bendrųjų metinių pajamų, Taryba turi teisę vietoj iki tam tikro procento nuo bendrųjų metinių pajamų baudos skirti juridiniam asmeniui baudą iki 80 000 eurų. EVEDĮ 20 straipsnyje taip pat įtvirtinti sankcijų skyrimo principai, terminai, nurodytos atsakomybė lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės. Taryba turi teisę neskirti baudos, jeigu pažeidimas Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka laikomas mažareikšmiu.

EVEDĮ 21–23 straipsniuose taip pat reglamentuota Tarybos priimtų sprendimų vykdymo ir apskundimo tvarka.

EĮ 2 straipsnio 20 dalyje pateikta sąvoka „energijos vartojimo auditas“ – tai procedūra, kurios metu nustatomos ir įvertinamos energijos išteklių ir (ar) energijos sąnaudos pastatuose, transporto priemonėse, įrenginiuose ir technologiniams procesams arba bendros energijos išteklių ir (ar) energijos sąnaudos, reikalingos teikiant viešąsias ar privačias paslaugas, parenkamos ir ekonomiškai pagrindžiamos energijos išteklių ir (ar) energijos taupymo priemonės ir pateikiama ataskaita energijos vartojimo audito užsakovui.

EĮ šiuo metu nėra įtvirtintos sąvokos „energijos nepriteklis“ ir „energijos nepriteklių patiriantis asmuo“, kaip reikalauja Nauja direktyva.

EĮ 8 straipsnio 15 dalyje reglamentuotas Tarybos praėjusių metų veiklos ataskaitos parengimas ir pateikimas – pasibaigus kalendoriniams metams, Taryba per 4 mėnesius parengia praėjusių metų veiklos ataskaitą, kurioje pateikiami strateginio veiklos plano įgyvendinimo rezultatai, nurodomi veiksmai, kurių imtasi šiame įstatyme ir kituose įstatymuose Tarybai priskirtoms funkcijoms atlikti, pasiekti rezultatai, ir ją pateikia Respublikos Prezidentui, Seimui, Vyriausybei, o per 6 mėnesius šios ataskaitos dalis, skirtas gamtinių dujų ir elektros energetikos sektoriams, kaip nustatyta Direktyvos (ES) 2009/73/EB 41 straipsnyje ir Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnyje – Europos Komisijai ir Europos Sąjungos Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrai (ACER), veikiančiai pagal Reglamentą (ES) 2019/. Veiklos ataskaitoje Taryba taip pat nurodo veiksmus, kurių imtasi šiame įstatyme ir kituose įstatymuose Tarybai priskirtoms funkcijoms atlikti, ir pasiektus rezultatus. Taryba ataskaitą paskelbia savo interneto svetainėje.

ŠŪĮ 2 straipsnio 10 dalyje pateikta sąvoka „efektyvus centralizuoto šilumos tiekimo sistema“ – tai aprūpinimo šiluma sistema, kurioje esamam šilumos energijos poreikiui pagaminti naudojama ne mažiau kaip 50 proc. atsinaujinančiųjų išteklių energijos, 50 proc. technologinio proceso metu nepanaudotos šilumos, 75 proc. bendruose šilumos ir elektros gamybos įrenginiuose pagamintos šilumos arba ne mažiau kaip 50 proc. bendro jų derinio.

ŠŪĮ 7 straipsnyje, be kita ko, nurodyta, kad Energetikos ministerija, atlikusi didelio naudingumo kogeneracijos ir efektyvus centralizuoto šilumos tiekimo plėtos galimybių vertinimą ir atsižvelgdama į Vyriausybės tvirtinamame 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane nustatytus valstybės energetikos politikos strateginius tikslus ir (arba) pažangos uždavinius, rengia ir teikia Vyriausybei tvirtinti nacionalines plėtos programas, kuriose suplanuojamos šilumos ūkio priemonės, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jų įgyvendinimą.

ŠŪĮ 29 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad šilumos vartotojai turi teisę nutraukti šilumos ir (ar) karšto vandens pirkimo–pardavimo sutartis ir atjungti viso pastato šildymo ir (ar) karšto vandens sistemos įrenginius nuo šilumos tiekimo sistemos, jeigu ji neatitinka efektyvus centralizuoto šilumos tiekimo sistemos kriterijų, nurodytų šio įstatymo 2 straipsnio 10 dalyje, ir šilumos ūkio specialiajame plane nėra numatyta iki 2025 m. gruodžio 31 d. jų pasiekti, ir šilumos vartotojai pastato energinio naudingumo sertifikatu gali pagrįsti, kad numatytas pastato apsirūpinimo šiluma ir (ar) karštu vandeniu iš atsinaujinančių išteklių energijos būdas užtikrins ne mažiau kaip 20 proc. didesnę šilumos tiekimo sistemos energinį naudingumą.

Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme nustatyta, kad atsinaujinančių išteklių energija yra energija iš atsinaujinančių neišskastinių išteklių: vėjo, saulės energija, aplinkos energija, geoterminiai, hidroterminiai ištekliai ir vandenynų energija, hidroenergija, biomasė, biodujos, įskaitant sąvartynų ir nuotekų perdirbimo įrenginių dujas, taip pat kitų atsinaujinančių neišskastinių išteklių, kurių panaudojimas technologiškai yra galimas dabar arba

bus galimas ateityje, energija. O aplinkos energija yra natūraliai susidaranti šiluminė energija ir apribotoje aplinkoje – aplinkos ore, išskyrus šalinamą orą, paviršiniame vandenyje arba nuotekose – susikaupianti energija.

Aplinkos energijos šilumos panaudojimas pagal esamą teisinį reguliavimą neskatina investicijų į alternatyvios, tačiau nepastovios ar neatitinkančios nustatytų superkamos šilumos parametrų šilumos panaudojimą. Aplinkos energijai panaudoti reikėtų papildomų investicijų į įrenginius, paruošiančius aplinkos energijos generuojamą šilumą į tinkamos kokybės parametrų šilumą. Pagal esamą teisinį reguliavimą, nors aplinkos energijos šilumos gamybos apimtis yra sunkiau prognozuojama, palyginti su biokuro katilinėse pagaminama šiluma, tačiau aplinkos energijos generuojama šiluma turėtų dalyvauti ir konkuruoti šilumos rinkoje kartu su kitais šilumos gamybos šaltiniais.

Įgyvendinant Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją ir joje numatytus tikslus, keliamus atsinaujinančios energijos plėtrai, bei siekiant atsisakyti iškastinio kuro šilumos ūkio sektoriuje, būtina plėsti investicijas į gamybos šaltinius, naudojančius netaršų kurą. Viena iš galimų tam panaudoti technologijų yra šilumos siurbliai, kuriems reikalingas aplinkos energijos šaltinis, pavyzdžiui, oras, gruntas, vanduo, nuotekos ir kt. Šilumos siurbliai yra vis plačiau naudojami decentralizuotai tiekiant šilumą, tačiau centralizuoto šilumos tiekimo sistemose jų panaudojimas yra gana ribotas, kadangi šiuo metu nėra pakankamų teisinių svertų, skatinančių supirkti ir panaudoti aplinkos energiją, teikiant šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas mažinančioms technologijoms.

EEĮ 2 straipsnio 94 dalyje nurodyta, kad pažeidžiamas elektros energijos vartotojas yra buitinis vartotojas, kuris pats ir (ar) su juo bendrai gyvenantys asmenys gauna ir (ar) turi teisę gauti piniginę socialinę paramą pagal Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą ir kuris EEĮ ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka turi teisę naudotis pažeidžiamiesiems vartotojams nustatytomis papildomomis garantijomis.

EEĮ 31 straipsnio 1 dalyje reglamentuotos elektros energijos perdavimo sistemos operatoriaus pareigos (pareigos išdėstytos 35 atskiruose punktuose). EEĮ 33 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad Taryba įvertina, ar perdavimo sistemos operatoriaus pateiktame 10 metų perdavimo tinklų plėtros plane atsižvelgta į visus investicijų poreikius, kurie buvo nustatyti konsultacijų metu, ir ar planas neprieštarauja ES tinklo plėtros planui ir Nacionaliniam energetikos ir klimato srities veiksmų planui. Taryba 10 metų perdavimo tinklų plėtros planą derina pagal jos nustatytus šio plano vertinimo principus ir kriterijus Tarybos nustatyta tvarka. Taryba turi teisę konsultuotis su Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra dėl šio plano suderinamumo su Europos Sąjungos tinklo plėtros planu. EEĮ 33 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad Taryba vykdo 10 metų perdavimo tinklų plėtros plano įgyvendinimo stebėseną ir atlieka jo vertinimą. Taryba, nustačiusi 10 metų perdavimo tinklų plėtros plano neatitiktį šiame straipsnyje nustatytiems reikalavimams, teikia perdavimo sistemos operatoriui rekomendacijas dėl šio tinklų plėtros plano koregavimo ar keitimo ir nurodo protingą terminą šiems veiksams atlikti. Perdavimo sistemos operatorius, nepateikęs 10 metų perdavimo tinklų plėtros plano šio straipsnio 1 dalyje nustatytais terminais arba pateikęs jį nesilaikydamas šiame straipsnyje nustatytų reikalavimų ir nepašalinęs nustatytų pažeidimų per Tarybos nurodytą terminą, laikomas pažeidusiu reguliuojamosios energetikos veiklos sąlygas.

EEĮ 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos elektros energijos skirstomųjų tinklų operatoriaus pareigos (12 atskirų punktų). EEĮ 39¹ straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad skirstomųjų tinklų plėtra ir jai skirtos investicijos grindžiamos tinklo plėtros planu. Skirstomųjų tinklų operatorius, aptarnaujantis daugiau kaip 100 000 vartotojų, kas 2 metus rengia 10 metų skirstomųjų tinklų plėtros, atnaujinimo, modernizavimo ir investicijų planą, grindžiamą jo veiklos licencijoje nurodytoje teritorijoje esama ir numatoma elektros energijos pasiūla ir paklausa (planuojamais naujai prijungti gamybos pajėgumais ir vartotojų skaičiumi, įskaitant elektromobilių įkrovimo prieigas) bei perdavimo sistemos operatoriaus pagrįstomis prielaidomis apie elektros energijos gamybos, tiekimo, vartojimo ir tarpsisteminių elektros energijos srautų tendencijas, elektros tinklo patikimumu, leistinu įrangos tarnavimo amžiumi, taip pat Nacionaliniame pažangos plane ir kituose strateginio lygmens planavimo

dokumentuose nustatytais energetikos politikos strateginiais tikslais ir (ar) pažangos uždaviniais ir (ar) Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane numatytomis įgyvendinimo priemonėmis, įskaitant išmaniųjų energijos tinklų ir išmaniųjų apskaitos sistemų plėtros tikslus ir (ar) uždavinius, elektros energetikos sektoriaus veiklos reguliavimo bendraisiais principais, reikiamomis vidutinės trukmės ir (ar) ilgalaikėmis lankstumo paslaugomis. EEĮ 39¹ straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad Taryba 10 metų skirstomųjų tinklų plėtros, atnaujinimo, modernizavimo ir investicijų planą derina pagal jos nustatytus plano vertinimo principus ir kriterijus Tarybos nustatyta tvarka ir gali prašyti pakeisti pateiktą planą.

EEĮ 67 straipsnio 5 dalies 3 punkte nurodyta, kad Taryba, tvirtindama tinklų naudotojų įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių apskaičiavimo metodiką, nustatydama įkainius ir juos diferencijuodama, taip pat derindama tinklų operatorių parengtą šių operatorių išduodamų prijungimo sąlygų, išankstinių prijungimo sąlygų, prijungimo paslaugos sutarčių, kai jose nurodomos prijungimo sąlygos, parengimo, energijos persiuntimo ir (ar) tiekimo nutraukimo, apribojimo, atnaujinimo ir elektros apskaitos prietaiso rodmenų nuskaitymo paslaugų įkainių apskaičiavimo metodiką bei šių paslaugų įkainius, vadovaujasi elektros energijos vartojimo efektyvumo bendrojo kriterijumi.

GDĮ 7 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyta, kad Taryba, įgyvendindama jai pavestas funkcijas, turi pareigą, vadovaudamasi skaidrumo kriterijais, poreikiu didinti energijos vartojimo efektyvumą, tiekimo saugumą, integruoti rinką, nustatyti ar patvirtinti perdavimo, skirstymo, laikymo ir suskystintų gamtinių dujų (toliau – SGD) pakartotinio dujinimo paslaugų kainų ir (ar) pajamų viršutinės ribas, jų skaičiavimo metodikas ir nustatyti ar patvirtinti konkrečias buitinių vartotojų prijungimo prie tinklo ir SGD perkrovos paslaugų kainas. GDĮ 9 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad Taryba, nustatydama reguliuojamas kainas, užtikrina, kad perdavimo ir skirstymo sistemos operatoriams būtų suteiktos tinkamos paskatos trumpalaikiu ir ilgalaikiu laikotarpiu didinti energijos vartojimo efektyvumą, skatinti rinkos integraciją ir tiekimo saugumą bei remti susijusius mokslinius tyrimus. Siekdama didinti gamtinių dujų vartojimo efektyvumą, nustatydama viršutinės perdavimo ir skirstymo paslaugų kainas ir vertindama paslaugų teikėjų pateiktas kainas ir tarifus, Taryba įvertina perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių veiklos sąnaudų sumažėjimą dėl efektyvumo priemonių diegimo, įskaitant sutaupymą dėl gamtinių dujų perdavimo ar skirstymo paslaugų teikimo ar investicijų į tinklus sąnaudų sumažėjimo bei optimalaus tinklo eksploatavimo.

GDĮ 26 straipsnyje nurodytos perdavimo, laikymo ir (arba) SGD sistemos operatorių užduotys. GDĮ 31 straipsnyje reglamentuota gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus vykdoma tinklo plėtra ir įgaliojimai priimti sprendimus dėl investavimo. Šio straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad dešimties metų tinklo plėtros plane: 1) rinkos dalyviams nurodoma svarbiausia perdavimo infrastruktūra, kurią reikia sukurti ar atnaujinti per artimiausius dešimt metų; 2) nurodomos visos investicijos, dėl kurių jau priimtas sprendimas, ir nustatomos naujos investicijos, kurias reikės atlikti per artimiausius trejus metus; 3) nustatomas visų investicinių projektų terminas; 4) nurodomos investiciniuose projektuose pateikiamos galimos paklausos mažinimo, diegiant ar skatinant diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones gamtinių dujų perdavimo sistemoje, alternatyvos siekiant įgyvendinti EVEDĮ nurodytą energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principą. GDĮ 31 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad Taryba išnagrinėja, ar perdavimo sistemos operatoriaus dešimties metų tinklo plėtros plane atsižvelgta į visus investavimo poreikius, kurie buvo nustatyti konsultavimosi metu, ir ar šis planas suderinamas su ES dešimties metų tinklo plėtros planu. Jeigu iškyla abejonių dėl suderinamumo su ES dešimties metų tinklo plėtros planu, Taryba konsultuojasi su Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra. Tarybos prašymu perdavimo sistemos operatorius privalo iš dalies pakeisti savo dešimties metų tinklo plėtros planą, jeigu jame neatsižvelgta į visus investavimo poreikius, kurie buvo nustatyti konsultavimosi metu, arba jeigu dešimties metų tinklo plėtros planas nesuderintas su ES dešimties metų tinklo plėtros planu, arba jeigu plėtros planas neatitinka šio straipsnio 2 dalyje nustatytų dešimties metų tinklo plėtros plano turinio reikalavimų. GDĮ

31 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad Taryba atlieka perdavimo sistemos operatoriaus dešimties metų tinklo plėtros plano įgyvendinimo stebėseną, jos vertinimą ir paskelbia gautus rezultatus. Dešimties metų tinklo plėtros plano nevykdantį perdavimo sistemos operatorių Taryba įpareigoja vykdyti dešimties metų tinklo plėtros planą ir gali skirti sankcijas EĮ nustatyta tvarka ir sąlygomis.

GDĮ 34 straipsnyje reglamentuotos gamtinių dujų skirstymo sistemos operatorių užduotys. GDĮ 37¹ straipsnyje reglamentuota skirstomųjų tinklų operatoriaus vykdomo tinklo plėtra. GDĮ 37¹ straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad skirstymo sistemos operatoriaus, aptarnaujančio daugiau negu 100 000 vartotojų, dešimties metų tinklo plėtros, atnaujinimo, modernizavimo ir investicijų plane, grindžiamame sistemos patikimumu, esama ir numatoma gamtinių dujų pasiūla ir paklausa gamtinių dujų sektoriuje, šio įstatymo reikalavimais, gamtinių dujų patikimumu, leistinu įrangos tarnavimo amžiumi bei išmaniųjų tinklų ir išmaniųjų apskaitos sistemų plėtros gairėmis ir reikalavimais, nurodoma: 1) skirstymo sistemų infrastruktūra, kurią planuojama įrengti ar atnaujinti per planuojamą dešimties metų laikotarpį; 2) metinė investicijų į skirstymo sistemų infrastruktūrą apimtis per planuojamą dešimties metų laikotarpį; 3) numatomi lėšų investicijoms per planuojamą dešimties metų laikotarpį finansuoti šaltiniai; 4) investiciniuose projektuose pateikiamos galimos paklausos mažinimo, diegiant ar skatinant diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės gamtinių dujų skirstymo sistemoje, alternatyvos siekiant įgyvendinti EVEDĮ nurodytą energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principą.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 17 straipsnio, reglamentuojančio pagrindinius pirkimų principus, 2 dalies 4 punkte nurodyta, kad perkančioji organizacija turi siekti, kad įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus būtų daroma kuo mažesnė neigiama įtaka klimato kaitai, aplinkos taršai, atliekų susidarymui, gamtos išteklių naudojimui, ekosistemų ir jų paslaugų būklei ir (ar) kitam neigiamam poveikiui aplinkai. VPI to paties straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad siekdama šio straipsnio 2 dalies 3, 4 ir 5 punktuose nurodytų tikslų, Vyriausybė ar jos įgaliota institucija gali nustatyti perkančiosioms organizacijoms keliamus rodiklius ir (ar) jų pirkimuose taikytinus kriterijus, taip pat jų taikymo tvarką. VPI 35 straipsnio 2 dalies 12 punkte nurodyta, kad pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta prekių, paslaugų ar darbų energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos, socialiniai kriterijai, jeigu taikytina. Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatyme (toliau – Pirkimų įstatymas) įtvirtintos iš esmės analogiškos nuostatos, kaip ir VPI. Pirkimų įstatymo 29 straipsnio, reglamentuojančio pagrindinius pirkimų principus, 2 dalies 4 punkte nurodoma, kad perkantysis subjektas turi siekti, kad įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus būtų daroma kuo mažesnė neigiama įtaka klimato kaitai, aplinkos taršai, atliekų susidarymui, gamtos išteklių naudojimui, ekosistemų ir jų paslaugų būklei ir (ar) kitam neigiamam poveikiui aplinkai. Pirkimų įstatymo 29 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad siekdama šio straipsnio 2 dalies 3, 4 ir 5 punktuose nurodytų tikslų, Vyriausybė ar jos įgaliota institucija gali nustatyti perkantiesiems subjektams keliamus rodiklius ir (ar) jų pirkimuose taikytinus kriterijus, taip pat jų taikymo tvarką. Pirkimų įstatymo 48 straipsnio 2 dalies 11 punkte nurodyta, kad pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta prekių, paslaugų ar darbų energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos, socialiniai kriterijai, jeigu taikytina. Tokių aukščiau nurodytuose pirkimų įstatymuose paminėtų nuostatų nėra Lietuvos Respublikos koncesijų įstatyme, o Nauja direktyva reikalauja taikyti energijos vartojimo efektyvumo ir (ar) žaliųjų pirkimų reikalavimus ir koncesijose.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Reikalavimas mažinti energijos suvartojimą ir didinama energijos sutaupymo pareigos apimtis.

Pirmiausia pagal Naujos direktyvos 2 straipsnio 5 ir 6 dalių reikalavimus Įstatymo projekte Nr. 1 patikslinamos EVEDĮ sąvokos „pirminės energijos suvartojimas“ ir „galutinės energijos suvartojimas“. Kaip siūloma įtvirtinti Įstatymo projektu Nr. 1 nauja redakcija dėstomo EVEDĮ 2 straipsnio 13 dalyje, pirminės energijos suvartojimas neturi apimti vykdant tarptautinį jūrinių

bunkeriavimą patiriamų sąnaudų ir galutinio energijos suvartojimo ne energetikos reikmėms bei suvartojamos aplinkos energijos, kaip ji apibrėžta Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme – pagal šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, aplinkos energija – tai natūraliai susidaranti šiluminė energija ir apribotoje aplinkoje – aplinkos ore, išskyrus šalinamą orą, paviršiniame vandenyje arba nuotekose – susikaupianti energija. Nauja redakcija dėstomo EVEDĮ 2 straipsnio 11 dalyje numatoma, kad galutinės energijos suvartojimas taip pat neapima vykdančią tarptautinį jūrinį bunkeriavimą suvartojamos energijos ir aplinkos energijos.

Igyvendinant Naujos direktyvos 4 straipsnio 1–2 dalių, 4 dalies ir 5 dalies 3 pastraipos nuostatas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 1 straipsnio 2 dalyje siūloma įtvirtinti, kad šio įstatymo tikslas užtikrinti, kad 2030 metais metinis Lietuvos pirminės energijos suvartojimas būtų ne didesnis kaip 63,3 TWh, o metinis galutinės energijos suvartojimas – ne didesnis kaip 51,0 TWh. Pagal 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB su visais pakeitimais (toliau – Ankstesnė direktyva) reikalavimus buvo nustatyta, kad 2030 metais metinis Lietuvos pirminės energijos suvartojimas būtų ne didesnis kaip 63,5 TWh (atitinka 5 462 ktne), o metinis galutinės energijos suvartojimas – ne didesnis kaip 52,6 TWh (atitinka 4 526 ktne). Taigi, perkeliant Naujos direktyvos reikalavimas EVEDĮ keliama pareiga 2030 m. maždaug 0,2 TWh mažinti pirminės energijos ir maždaug 1,6 TWh mažinti galutinės energijos suvartojimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad šios pirminės ir galutinės energijos suvartojimo skaitinės vertės pagal Naujos direktyvos I priedo reikalavimus ir atnaujintą 2020 m. ES atskaitos (bazinį) scenarijų 2030 m. Lietuvai apskaičiuotos 2024 m. birželio 17 d. Komisijos rekomendacijos (ES) 2024/1722, kuria dėl energijos vartojimo efektyvumo tikslų ir nacionalinių įnašų nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 4 straipsnio aiškinimo gairės, 13 lentelės paskutiniame stulpelyje – Lietuvai 2030 m. nustatytas pirminės energijos suvartojimas – 63,3 TWh (atitinka 5 442 ktne arba 5,44 Mtne), o galutinės energijos suvartojimas – (atitinka 4 384 ktne arba 4,38 Mtne). Nors pagal Naujos direktyvos nuostatas šie dydžiai yra orientaciniai, tačiau tuo pačiu metu Nauja direktyva aiškiai nurodo, kad nuo tokių apskaičiuotų verčių kiekviena valstybė narė praktiškai galės nukrypti ne daugiau kaip 2,5 proc. Atitinkamai Lietuva planuoja pirmiau minėtas Įstatymo projekte Nr. 1 pirminės energijos ir galutinės energijos suvartojimo skaitines vertes taikyti be jokių nuokrypių.

Perkeliant Naujos direktyvos 8 straipsnio 1 dalį, tikslinamos EVEDĮ 5 straipsnio 1 dalies nuostatos, didinant Lietuvai privalomą sutaupyti galutinės energijos kiekį procentais kasmet, skaičiuojant nuo 2016–2018 metų suvartotos galutinės energijos vidurkio – 2014–2020 m. laikotarpiu šis procentas lieka nepakitęs, palyginti su galiojančiomis EVEDĮ nuostatomis, o vėlesniais laikotarpiais iki 2030 m. šis procentas palaipsniui didinamas, kol 2028–2030 m. laikotarpiu pasieks 1,9 proc. kasmet. Galiojančiose EVEDĮ nuostatose toks procentas nuo pat 2021 m. iki 2030 m. siekė 0,8 proc. kasmet. Pagal šiuos reikalavimus apskaičiuota ir Įstatymo projekte Nr. 1 įtvirtinta, kad Lietuvos suminis sutaupyto galutinės energijos kiekis 2030 m. turės būti ne mažesnis 39,3 TWh, vietoj šiuo metu EVEDĮ nuostatose įtvirtinto 27,2 TWh (atitinka 27 280 GWh) kiekio. Taigi, suminis galutinės energijos suvartojimas Lietuvai iki 2030 m. turės mažėti maždaug 12,1 TWh.

Siekiant užtikrinti, kad būtų privalomai sutaupyta pirmiau nurodytas energijos kiekis, tikslinamos EVEDĮ 5 straipsnio 4 dalies nuostatos, nustatant įpareigojimus ministrams, atsakingiems už politikos formavimą pavestose valdymo srityse (pramonės, žemės ūkio, paslaugų, transporto sektoriuose ir namų ūkiuose), proporcingai pagal dabartinį paskirstymą pagal sektoriaus ar srities dalį paskirstyti 39,3 TWh suminį galutinės energijos sutaupymą iki 2030 m. ir užtikrinti atitinkamą suminį galutinės energijos sutaupymą iki 2030 m.: 1) ekonomikos ir inovacijų ministrui, atsakingam už energijos efektyvumo didinimo priemonių diegimą pramonės sektoriuje, reikalaujama užtikrinti ne mažesnę kaip 7,9 TWh privalomą sutaupyti energijos kiekį (vietoj šiuo metu EVEDĮ galiojančiose nuostatose esančio 5,5 TW kiekio). Pramonės sektorius suprantamas taip, kaip jis apibrėžtas Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (EVRK 2 red.), patvirtinto Statistikos departamento prie

Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2007 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. DĮ-226 „Dėl Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus patvirtinimo“, B sekcijoje „Kasyba ir karjerų eksploatavimas“ ir C sekcijoje „Apdirbamoji gamyba“, išskyrus B sekcijos 06 skyriaus „Žalios naftos ir gamtinių dujų gavyba“, B sekcijos 08.92 klasės „Durpių gavyba“, B sekcijos 09.1 grupės „Naftos ir gamtinių dujų gavybai būdingų paslaugų veikla“ ir C sekcijos 19 skyriaus „Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba“ ekonomines veiklas; 2) aplinkos ministrui ir energetikos ministrui, atsakingiems už energijos efektyvumo didinimo priemonių diegimą paslaugų sektoriuje ir namų ūkiuose – ne mažesnę kaip 14,9 TWh privalomą sutaupyti energijos kiekį (vietoj šiuo metu EVEDĮ galiojančiose nuostatose esančio 10,4 TWh kiekio); 3) susisiekimo ministrui, atsakingam už energijos efektyvumo didinimo priemonių diegimą transporto sektoriuje – ne mažesnę kaip 15,7 TWh privalomą sutaupyti energijos kiekį (vietoj šiuo metu EVEDĮ galiojančiose nuostatose esančio 10,9 TWh kiekio); 4) žemės ūkio ministrui, atsakingam už energijos efektyvumo didinimo priemonių diegimą žemės ūkio sektoriuje – ne mažesnę kaip 0,8 TWh privalomą sutaupyti energijos kiekį (vietoj 0,5 TWh kiekio).

Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projekte Nr. 1 nauja redakcija dėstomo EVEDĮ 1 straipsnio 2 dalyje nurodytos energijos suvartojimo ir suminio sutaupymo vertės įtvirtintos ir kituose Lietuvos Respublikos planavimo dokumentuose – visos vertės įtvirtintos atnaujintame Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane 2021–2030 m. (toliau – NEKSVP). Taip pat 2024 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XI-2133 patvirtintoje Nacionalinėje darbotvarkėje „Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija“ įtvirtintas galutinės energijos suvartojimas 2030 m.

Naujos nuostatos dėl energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo.

Įstatymo projekte Nr. 1 dėstomo EVEDĮ 3 straipsnio 4 dalyje tikslinama, kaip suprantamas vienas svarbiausių energetikos principų – energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principas. Kadangi pagal Naują direktyvą šio principo taikymas išplečiamas ir į kitus (ne energetikos sektorius) sektorius ar sritis, jei nuo jų priklauso energijos vartojimo efektyvumas, šiuo metu galiojančio EVEDĮ 3 straipsnio 4 dalyje pateikta per siaura formuluotė, kaip suprantamas šis principas (kalbama tik apie energijos tinklus, t. y. tik apie energetikos sektorių). Atsižvelgiant į tai, analogiškai, kaip ir Naujos direktyvos 2 straipsnio 2 punkte, paaiškinant šį principą siūloma daryti nuorodą į 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013, 2 straipsnio 18 punktą. Pagal šį reglamentą šis principas reiškia, kad atliekant planavimą energetikos srityje ir priimant su politika ir investicijomis susijusius sprendimus, pirmenybė teikiama alternatyvioms ekonomiškai efektyvioms energijos vartojimo efektyvumo priemonėms, kuriomis užtikrinamas didesnis energijos poreikio ir energijos tiekimo efektyvumas, visų pirma galutinių vartotojų suvartojamo energijos kiekio mažinimo ekonomiškai efektyviu būdu priemonėms, apkrovos atsako iniciatyvoms ir efektyvesnei energijos konversijai, perdavimui ir paskirstymui, kartu užtikrinant, kad būtų pasiekti tų sprendimų tikslai.

Įstatymo projekte Nr. 1 siūloma įtvirtinti naujas nuostatas dėl energijos efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir stebėsenos.

Perkeliant Naujos direktyvos 3 straipsnio 1 dalį ir 5 dalies b punktą ir atsižvelgiant į 2024 m. liepos 29 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2024/2143, kuria dėl principo svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 3 straipsnio aiškinimo gairės, pateiktus paaiškinimus, Įstatymo projekte Nr. 1 EVEDĮ 4 straipsnio 1 dalyje siūloma įtvirtinti, kad viešiesiems subjektams ar ūkio subjektams priimant planavimo, politikos ir investicijų sprendimus, kai investicijų sprendimų atveju atskiro (individualaus) projekto vertė yra daugiau kaip 100 milijonų eurų arba daugiau kaip 175 milijonai eurų transporto

infrastruktūros atskiriems (individualiems) projektams, privalo būti atliekama kaštų ir naudos analizė ir pateikiamos sprendimų alternatyvos. Kaštų ir naudos analizėje kartu su kitais kaštų ir naudos aspektais privalo būti vertinamos energijos vartojimo efektyvumo didinimo alternatyvos, kuriose taip pat turi būti įvertintas energijos nepritekliaus mažinimo aspektas, jeigu planuojami sprendimai paveiks energijos patiriančių asmenų padėtį. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo alternatyvose nurodyti energijos vartojimo efektyvumą didinantys sprendimai turi būti įgyvendinami, kai jų nauda yra didesnė už su energijos pasiūla susijusių sprendimų naudą. Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 4 straipsnio 2 dalyje, perkeltant Naujos direktyvos 3 straipsnio 1 dalies a ir b punktus ir 27 straipsnio 2 dalies pirmąjį sakinį, paaiškinama, kaip suprantami planavimo, politikos ir investicijų sprendimai energetikos sektoriuje ir ne energetikos sektoriuose ar srityse – energetikos sektoriuje šie sprendimai apima sprendimus dėl energetikos sistemų plėtros ar pakeitimų, įskaitant elektros energijos tinklų arba gamtinių dujų perdavimo ar skirstymo sistemos operatorių tinklų arba sistemų planavimo, plėtros ir investicijų sprendimus. Planavimo, politikos ir investicijų sprendimai taip pat apima sprendimus, priimamus pastatų, transporto, informacinių ir ryšių technologijų, žemės ūkio, finansų, šio straipsnio 4 dalyje nurodytuose ir kituose sektoriuose ar srityse. Planavimo sprendimų pavyzdžiais gali būti NEKSVP, elektros ir gamtinių dujų tinklų operatorių 10 metų tinklų plėtros planų rengimas, transporto planavimas. Politikos sprendimų pavyzdžiais gali būti finansinių schemų, mokesčių nustatymas, tam tikros veiklos reglamentavimas. Investicijų sprendimų pavyzdžiai: investicijų sprendimai į energetikos tinklų infrastruktūrą, investicijų sprendimai, priimami statant elektrines, vystant vandenilio gamybos pajėgumus, energijos saugojimo sprendimus, investuojant į pastatus, kelių ir oro uostų infrastruktūrą. Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 4 straipsnio 3 dalyje papildomai paaiškinama, kad kaštų ir naudos analizė su energijos vartojimo efektyvumo didinimo alternatyvų vertinimu privalo būti atliekama planavimo, politikos ar investicijų sprendimo priėmimo etape.

Įgyvendinant EVEDĮ 3 straipsnio 4 dalies ir 5 dalies c punkto nuostatas, EVEDĮ 4 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad Taryba vykdo ūkio subjektų, vykdančių reguliuojamąją energetikos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo, atliekų tvarkymo, alternatyviųjų degalų naudojimo transporto srityse ir vykdančių keleivių ir transporto priemonių perkėlimo keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į Kuršių neriją ir iš jos veiklą, kurioms taikomos valstybės reguliuojamos kainos, energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir įgyvendinimo stebėseną. Ūkio subjektas suprantamas taip, kaip jis apibrėžtas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 2 straipsnio 25 dalyje – tai įmonės, jų junginiai (asociacijos, susivienijimai, konsorciumai ir pan.), įstaigos ar organizacijos arba kiti juridiniai ar fiziniai asmenys, kurie vykdo ar gali vykdyti ūkinę veiklą Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką ar ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje. Kitaip sakant – tai verslas. Pagal siūlomą Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 4 straipsnio 5 dalį energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga (numatoma, kad tai bus Lietuvos energetikos agentūra) vykdo šio principo taikymo ir įgyvendinimo stebėseną, įskaitant šio principo taikymo poveikio skirtingiems sektoriams ir sektorių integravimui stebėseną, sektoriuose ar srityse, kuriuose šio principo ir jo taikymo stebėsenos nevykdo Taryba. Šio principo taikymo ir įgyvendinimo tikslu subjektai, priimančys planavimo, politikos ir investicijų sprendimus, pagal energetikos ministro įgaliotos institucijos ar įstaigos nustatytą formą privalo energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai kasmet ne vėliau kaip iki kovo 1 d. pateikti informaciją apie principo įgyvendinimą ir taikymą praėjusiais kalendoriniais metais sektoriuose ar srityse, kuriuose šio principo ir jo taikymo stebėsenos nevykdo Taryba. Taryba šio principo įgyvendinimą ir taikymą pirmiau paminėtose reguliuojamose veiklose galės stebėti reguliuojamąją veiklą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka.

Perkeltant Naujos direktyvos 5 straipsnio 5 dalies a punktą, Taryba tvirtins sektorių ar sričių, kurių energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo ir jo taikymo stebėseną vykdo Taryba, kaštų ir naudos apskaičiavimo aprašą (-us), pagal kurį (-iuos) priimant investicijų sprendimus atliekama kaštų ir naudos analizė. Energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga (numatoma, kad

tai bus Lietuvos energetikos agentūra) turės tvirtinti sektorių ar sričių, kurių energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo ir jo taikymo stebėsenos nevykdo Taryba, kaštų ir naudos apskaičiavimo metodiką. Tvirtinamose kaštų ir naudos apskaičiavimo apraše (-uose) ir metodikose turės būti įvertinama platesnė efektyvaus energijos vartojimo sprendimų nauda, atsižvelgiant į projekto gyvavimo ciklą, sistemų ir išlaidų efektyvumą, tiekimo saugumą ir kiekybinį įvertinimą visuomenės, sveikatos, ekonomikos ir poveikio klimatui neutralumo požiūriu, taip pat atsižvelgiant į tvarumą ir žiedinę ekonomiką. Naujos direktyvos 3 straipsnio 3 dalis nurodo, kad atliekant kaštų ir naudos analizę su energijos vartojimo efektyvumo didinimo alternatyvų vertinimu, taip pat rekomenduojama atsižvelgti į 2021 m. rugsėjo 28 d. Komisijos rekomendaciją (ES) 2021/1749 dėl principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ praktinio taikymo.

Nauja sąvoka „viešieji subjektai“ ir viešųjų subjektų pareigos, didinant energijos vartojimo efektyvumą.

Kaip reikalauja Naujos direktyvos 2 straipsnio 16 punktas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 2 straipsnio 15 dalyje siūloma įtvirtinti naują sąvoką „viešasis subjektas“. Viešasis subjektas suprantamas identišškai, kaip VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 1 ir 2 punktuose apibrėžta perkančioji organizacija: 1) tai valstybės ar savivaldybės institucija; 2) tai viešasis ar privatusis juridinis asmuo, jeigu visa ar tam tikra jo veiklos dalis yra skirta specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams (kai subjektas vykdo veiklą įprastinėmis rinkos sąlygomis, siekia pelno ir pats prisiima savo veiklos nuostolius, laikoma, kad viešieji interesai, kuriems tenkinti jis įsteigtas arba kuriuos tenkinti jam nustatytas tikslas, yra pramoninio arba komercinio pobūdžio) tenkinti ir jei jis atitinka bent vieną iš šių sąlygų: a) jo veikla yra daugiau kaip 50 proc. finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų, arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų lėšų; b) yra kontroliuojamas (valdomas) valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų; c) turi administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugiau kaip pusė narių yra skiriami valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų. Ankstesnės direktyvos nuostatos, reglamentuojamos valdžios institucijų pareigas didinant energijos vartojimo efektyvumą, iš esmės vartojo daug siauresnę sąvoką „centrinė valdžia“. Taigi, Nauja direktyva reikalauja, kad į direktyvos taikymo sritį patektų tiek nacionalinės (centrinės) valdžios institucijos, tiek ir vietinės (savivaldybės) institucijos bei jų įsteigti ir finansuojami ar kontroliuojami juridiniai asmenys, skirti nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti. Pagal Naujos direktyvos nuostatas šių viešųjų subjektų steigiami kiti asmenys, pavyzdžiui, asociacijos, neatitinka viešųjų subjektų sąvokos apibrėžties ir jiems netaikomos Naujoje direktyvoje įtvirtintos pareigos, susijusios su energijos vartojimo efektyvumo didinimu.

Naujoje direktyvoje įtvirtinta, kad viešieji subjektai turi rodyti pavyzdį kitiems asmenims didinant energijos vartojimo efektyvumą.

Atsižvelgiant į tai, be naujos sąvokos „viešasis subjektas“, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ pirmiausia siūloma keisti ir 7 straipsnio pavadinimą „viešųjų subjektų pareigos didinant energijos vartojimo efektyvumą“.

Perkeliant Naujos direktyvos 5 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 pastraipą, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 1 dalyje siūloma įtvirtinti, kad bendras visų viešųjų subjektų galutinės energijos suvartojimas kasmet turi mažėti ne mažiau kaip 1,9 proc., palyginti su 2021 m. bendru galutiniu energijos suvartojimu, kuris yra lygus 5,5 TWh. Šis 5,5 TWh kiekis buvo nustatytas atliktoje Viešųjų pastatų modernizavimo teisės aktų studijoje, kurią pagal 2023 m. spalio 6 d. konsultacinių paslaugų sutartį Energetikos ministerijai atliko viešųjų pirkimų būdu pasirinktas paslaugų teikėjas. Minėtoje studijoje taip pat buvo identifikuota, kad 2021 m. iš viso buvo 4 380 viešųjų subjektų, iš 5,5 TWh galutinės energijos maždaug 4,0 TWh galutinės energijos suvartota savo naudojamame transporte.

Perkeliant Naujos direktyvos 5 straipsnio 1 dalies 2 pastraipą, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 2 dalyje siūloma įtvirtinti, kad šio straipsnio 1 dalyje nurodytas

energijos suvartojimo mažinimo reikalavimas netaikomas krašto apsaugą užtikrinantiems viešiesiems subjektams, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatyme. Atkreiptinas dėmesys, kad Nauja direktyva EVEDĮ 7 straipsnio 1 dalies reikalavimų leidžia netaikyti ir viešajam transportui. Tokio reikalavimo EVEDĮ nesiūloma nustatyti dėl to, kad pagal Lietuvos Respublikos kelių transporto kodeksą viešasis transportas Lietuvos Respublikoje yra laikomas ūkine veikla, taigi, ją vykdo ne viešieji subjektai, bet ūkinę veiklą vykdančios (pelno siekiančios) juridiniai asmenys, nelaikomi viešaisiais subjektais.

Igyvendinant Naujos direktyvos 5 straipsnio 3 dalį, Įstatymo projekto Nr. 1 baigiamosiose nuostatose numatoma įtvirtinti, kad EVEDĮ 7 straipsnio 1 dalies reikalavimas bus taikomas palaipsniui viešųjų subjektų energijos suvartojimui savivaldybėse – toks reikalavimas iki 2026 m. gruodžio 31 d. netaikomas viešųjų subjektų energijos suvartojimui savivaldybėse, kuriose gyventojų skaičius yra mažesnis kaip 50 000 gyventojų, o iki 2029 m. gruodžio 31 d. toks reikalavimas netaikomas viešųjų subjektų energijos suvartojimui savivaldybėse, kuriose gyventojų skaičius yra mažesnis kaip 5 000 gyventojų.

Perkeliant Naujos direktyvos 6 straipsnio 1 dalies 2 pastraipą, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 3 dalyje įtvirtinama, kad kiekvienais metais turi būti atnaujinama ne mažiau kaip 3 proc. viešiesiems subjektams nuosavybės teise priklausančių ar viešųjų subjektų patikėjimo teise valdomų šildomų ir (arba) vėsinamų viešųjų subjektų naudojamų pastatų, esančių energetikos ministro ir aplinkos ministro patvirtintuose sąrašuose, ploto, siekiant, kad šie pastatai taptų beveik energijos nevartojančiais pastatais pagal aplinkos ministro tvirtinamus statybos techninius reglamentus. Galiojančio EVEDĮ nuostatose įtvirtinta pareiga kasmet atnaujinti ne mažiau kaip 3 proc. valstybei nuosavybės teise priklausančių pastatų, esančių energetikos ministro patvirtintuose sąrašuose, ploto. Taigi, galiojančiose EVEDĮ nuostatose renovacijos pareiga buvo taikoma tik valstybės (centrinės valdžios) institucijoms. Sąvoka „beveik energijos nevartojančios pastatai“ yra įtvirtinta 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2024/1275 dėl pastatų energinio naudingumo (nauja redakcija), kurios nuostatas į nacionalinę teisę privalu perkelti ne vėliau kaip iki 2026 m. gegužės 29 d. Už šios direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę yra atsakinga Aplinkos ministerija, todėl ji atitinkamuose poįstatyminiuose teisės aktuose (statybos techniniuose reglamentuose) ir apibrėš, kaip nacionalinėje teisėje bus suprantami beveik energijos nevartojančios pastatai. Pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus absoliuti dauguma viešųjų subjektų naudojamų pastatų valdo patikėjimo teise, tačiau tam tikrų formų viešieji juridiniai asmenys naudojamų pastatų gali valdyti ir nuosavybės teise. Jau šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose (Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. lapkričio 26 d. nutarimu Nr. 1328 „Dėl Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos patvirtinimo“) numatyta, kad Aplinkos ministerija yra atsakinga už savivaldybių viešųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimą.

Igyvendinant Naujos direktyvos 5 straipsnio 9 dalį ir 6 straipsnio 1 dalies 2 pastraipą, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 4 dalyje siūloma numatyti dar vieną išimtį, kada būtų netaikomas EVEDĮ 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas – jeigu atnaujinti pastatą yra ekonomiškai neefektyvu arba techniškai neįmanoma. Įvertinus 2024 m. birželio 19 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2024/1716, kuria nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 5, 6 ir 7 straipsnių aiškinimo gairės dėl energijos suvartojimo viešajame sektoriuje, viešųjų pastatų renovacijos ir viešojo pirkimo, pateiktus paaiškinimus, pastatą atnaujinti yra ekonomiškai neefektyvu, jeigu pastato atnaujinimo kaštai viršija atnaujinant pastatą sukuriamą naudą, atsižvelgiant į pastato eksploatavimo trukmę. Pastatą atnaujinti yra techniškai neįmanoma, jeigu nėra prieinamų techninių sprendimų atnaujinti pastatą ir (arba) pastatas negali būti atnaujintas dėl jo techninių savybių. Tokiais atvejais viešieji subjektai turės kitais būdais siekti didinti viešiesiems subjektams nuosavybės teise priklausančių ar viešųjų subjektų patikėjimo teise valdomų pastatų energijos vartojimo efektyvumą, įskaitant viešųjų subjektų dalyvavimą valstybės remiamose viešiesiems

subjektams nuosavybės teise priklausančių ar viešųjų subjektų patikėjimo teise valdomų pastatų šildymo ir karšto vandens sistemų modernizavimo (atnaujinimo) programose.

Naujos direktyvos 6 straipsnio 2 dalis numato, kad tam tikrų grupių pastatams gali būti taikomi mažiau griežti renovacijos reikalavimai nei reikalavimai, nurodyti EVEDĮ 7 straipsnio 3 dalyje. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 5 dalyje siekiama numatyti, kad pastatams, įrašytiems į Kultūros vertybių registrą, taip pat pastatams, esantiems į Kultūros vertybių registrą įrašytose nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijose ar apsaugos zonose, jeigu dėl energinio naudingumo reikalavimų laikymosi pakistų tokių pastatų vertingosios savybės arba išvaizda, pastatams, kurie nuosavybės teise priklauso krašto apsaugos sistemos valstybės institucijoms ar jų valdomi patikėjimo teise ir kurie naudojami krašto apsaugos tikslams, ir religinės paskirties pastatams netaikomas EVEDĮ 7 straipsnio 3 dalies reikalavimas, o yra taikomas reikalavimas pastatą atnaujinti iki jo energijos vartojimo audito ataskaitoje nurodytos energinio naudingumo klasės, užtikrinančios didžiausią skirtumą tarp atnaujinant pastatą sukuriamos naudos ir pastato atnaujinimo kaštų, kadangi prieš atnaujinant viešuosius pastatus yra atliekamas pastatų energijos vartojimo auditas.

Perkeliant Naujos direktyvos 6 straipsnio 1 dalies 4 pastraipą, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 6 dalyje siūloma įtvirtinti nuostatą, kad jeigu viešieji subjektai savo veiklą vykdo išsinuomotame pastate ar jo dalyje, jie kreipiasi į pastato savininką ir (ar) derasi su juo, kad pastatas taptų beveik energijos nevartojančiu pastatu. Naujose pastatų ar jų dalių nuomos sutartyse Vyriausybės nustatyta tvarka privalo būti įtrauktos nuostatos dėl beveik energijos nevartojančių pastatų ar jų dalių nuomos, arba jeigu nėra nuomojamų beveik energijos nevartojančių pastatų ar jų dalių, pastatų ar jų dalių nuomos sutartyse privalo būti nuostatos dėl tuo metu siūlomo aukščiausio energinio naudingumo klasės pastato nuomos. Tokiu siūlomu reguliavimu siekiama nustatyti, kad viešieji subjektai, kurie yra pastatų ar jų dalių nuomininkai, kaip ir kiti viešieji subjektai siektų efektyviai naudoti energiją.

Siekiant suteikti pagalbą viešiesiems subjektams, kaip reikalauja Naujos direktyvos 5 straipsnio 7 dalis, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta, kad Vyriausybė tvirtina viešųjų subjektų pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimo tvarką, kurioje nurodomi viešųjų subjektų pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslai, pastatų atnaujinimo projektų finansavimo būdai, kaip nustatoma Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 3 dalyje nurodyta atnaujinimo norma, reikalavimai pastatų atnaujinimo projektams, kokia informacija turi būti nurodoma energetikos ministro ir aplinkos ministro sudaromuose sąrašuose, ministerijoms, įskaitant valstybės lygmens viešuosius subjektus, kuriuose ministerijos įgyvendina dalininko, savininko teises ir pareigas ar atstovavimą valstybei, centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojui, kitiems valstybės lygmens viešiesiems subjektams ir savivaldybėms, įskaitant savivaldybių lygmens viešuosius subjektus, kuriuose savivaldybės įgyvendina dalininko, savininko teises ir pareigas ar atstovavimą savivaldybei, privaloma atnaujinti jiems nuosavybės teise priklausančių ar patikėjimo teise valdomų pastatų ploto dalis. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu jau galioja Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. lapkričio 26 d. nutarimu Nr. 1328 „Dėl Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos patvirtinimo“, kurioje numatyti viešųjų pastatų atnaujinimo tikslai ir pastatų atnaujinimo įpareigojimai. Įgyvendinant Naują direktyvą, planuojama rengti šio nutarimo pakeitimą ir tikslinti jo nuostatas. Ši programa ir bus keičiama ir ji taps Įstatymo projekte Nr. 1 minima tvarka.

Įgyvendinant Naujos direktyvos 6 straipsnio 5 dalį, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 8 dalyje įtvirtinama, kad energetikos ministras patvirtins ir viešai skelbs šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų, kurie nuosavybės teise priklauso valstybės lygmens viešiesiems subjektams arba kurie yra jų naudojami ir kurių naudingasis plotas yra didesnis kaip 250 m², sąrašą, o aplinkos ministras patvirtins ir viešai skelbs tokių pastatų, kurie nuosavybės teise priklauso savivaldybių lygmens viešiesiems subjektams arba kurie yra jų naudojami ir kurių naudingasis plotas yra didesnis

kaip 250 m², sąrašą. Šie sąrašai bus atnaujinami ne rečiau kaip kas dveji metai arba dažniau, jeigu atsiranda naujų pastatų arba nebelieka tam tikrų pastatų.

Tiksliai perkelti Naujos direktyvos 6 straipsnio 2 dalies 2 pastraipos nuostatas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 9 dalyje siūloma įtvirtinti, kad šio straipsnio 8 dalyje nurodyti pastatai įtraukiami aukščiau nurodytus sąrašus, tačiau šie pastatai neįtraukiami į EVEDĮ 7 straipsnio 3 dalyje nurodytą metinę 3 proc. atnaujinimo normą.

Įgyvendinant Naujos direktyvos 29 straipsnio 4 dalies 1 pastraipos nuostatas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 11 dalyje siekiama įtvirtinti, kad prieš atnaujinant viešiesiems subjektams nuosavybės teise priklausančius ar patikėjimo teise valdomus didelius pastatus (pastatus, kurių naudingasis plotas yra didesnis kaip 750 m²) po atlikto energijos vartojimo audito viešieji subjektai privalės įvertinti, ar įmanoma sudaryti energijos taupymo paslaugų sutartis ir naudotis kitomis energijos vartojimo efektyvumą didinančiomis paslaugomis. Viešieji subjektai, prieš atnaujinami didelius pastatus, privalo sudaryti energijos taupymo paslaugų sutartis ir (ar) naudotis kitomis energijos vartojimo efektyvumą didinančiomis paslaugomis, jeigu atliktas vertinimas parodė, kad sudaryti tokias sutartis ir (ar) naudotis kitomis energijos vartojimo efektyvumą didinančiomis paslaugomis techniškai įmanoma (be apribojimų yra galimybė sudaryti tokias sutartis ir (ar) naudotis kitomis energijos vartojimo efektyvumą didinančiomis paslaugomis) ir dėl naudojimosi tokiais paslaugomis bus didesnis skirtumas tarp dėl tokių paslaugų teikimo sukuriama naudos ir dėl jų teikimo patiriamų sąnaudų, nei skirtumas tarp atnaujinant pastatą sukuriama naudos ir pastato atnaujinimo sąnaudų viešiesiems subjektams atnaujinant tokius pastatus patiems. Techninio įmanomumo paaiškinimas Įstatymo projekte Nr. 1 suformuluotas įvertinus 2024 m. rugsėjo 13 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2024/2476, kuria nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 29 straipsnio Energetinės paslaugos aiškinimo gairės, pateikiamus paaiškinimus.

Siekiant perkelti Naujos direktyvos 5 straipsnio 6 dalį ir siekiant didinti energijos vartojimo efektyvumą vienoje iš viešųjų subjektų grupių (savivaldybėse), Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 8 straipsnyje siūloma reglamentuoti savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų (iki 2030 m., o po 2030 m. ir visas vėlesniais laikotarpiais – ateinantiems dešimčiai kalendorinių metų) rengimą ir atnaujinimą. EVEDĮ 8 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad tokius planus savivaldybių tarybos turės rengti, tvirtinti ir viešai paskelbti tik tokiu atveju, jeigu pagal Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 57 straipsnį savivaldybių rengiamuose savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planuose ir (ar) pagal ŠŪĮ 8 straipsnį savivaldybių rengiamuose savivaldybių šilumos ūkio specialiuosiuose planuose nėra aptartos konkrečios energijos vartojimo efektyvumo priemonės. Savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų tikslas – įvertinti esamą situaciją ir nustatyti savivaldybių, savivaldybių administravimo subjektų ir savivaldybių valdomų įmonių energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslus ir įgyvendinamas konkrečias energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, prisidedant prie EVEDĮ nustatytų rodiklių pasiekimo.

Kitos Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 8 straipsnio nuostatos iš esmės parengtos analogiškai, kaip ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 57 straipsnio nuostatos.

EVEDĮ 8 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta viešųjų konsultacijų būtinybė, rengiant savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų projektus. Savivaldybės energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų projektai taip pat turės būti suderinti su Vyriausybės įgaliota institucija. Tokia plano derinimo procedūra padės užtikrinti, kad planuose bus nustatytos tikslingos ir tinkamos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės. Pagal siūlomą EVEDĮ 8 straipsnio 4 dalį savivaldybių administracijos kas 2 kalendorinius metus ne vėliau kaip iki rugpjūčio 31 dienos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka turės savo interneto svetainėje viešai skelbti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įgyvendinimo rezultatus. Jeigu savivaldybės energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų įgyvendinimo rezultatai per paskutinius 4 kalendorinius metus (toliau – skaičiuojamasis laikotarpis) neatitinka savivaldybės vartojimo

efektyvumo didinimo veiksmų plane nustatytų energijos vartojimo efektyvumo didinimo pagrįstų planinių rodiklių, ne vėliau kaip per 18 mėnesių nuo skaičiuojamojo laikotarpio pabaigos savivaldybių tarybos patvirtina atnaujintą vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planą ir jame nustato priemones, skirtas užtikrinti, kad per atnaujintame energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų plane nurodytą laikotarpį įgyvendinimo rezultatai atitiktų plane nustatytus pagrįstus planinius rodiklius. Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 8 straipsnio 6 dalyje nurodyti tokių planų įgyvendinimo šaltiniai – iš savivaldybių biudžetuose ir valstybės biudžetuose patvirtintų asignavimų. Įstatymo projekte Nr. 1 taip siūloma įtvirtinti svarbią nuostatą, kad savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planuose turi būti siekiama, kad savivaldybių teritorijose nebūtų kuriamos sąlygos, ribojančios kliūčių energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įgyvendinimą.

Analogiškai, kaip ir numatyta Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 57 straipsnio nuostatose, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 8 straipsnio 8 dalyje įtvirtinama, kad energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga (numatoma, kad tai bus Lietuvos energetikos agentūra) Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina šio straipsnio įgyvendinimo informaciją ir ją viešai skelbia savo interneto svetainėje bei ją kasmet atnaujina.

Įgyvendinant Naujos direktyvos 8 straipsnio 3 dalies ir 24 straipsnio 2 dalies nuostatas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 6 straipsnio 4 dalyje siekiama įtvirtinti, kad viešieji subjektai užtikrina, kad, įgyvendinant esamas arba naujas energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemones, pirmenybė teikiama nepasiturintiems gyventojams, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme, energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, kaip tai apibrėžta EĮ, asmenims su negalia, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme, asmenims, sulaukusiems Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo nustatyto senatvės pensijos amžiaus (toliau kartu vadinama – pažeidžiami vartotojai) ir socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims ir šeimoms, kaip jie suprantami pagal Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą, nedarant neigiamo poveikio šių asmenų finansinei padėčiai, įprastam patogumo (komforto), gyvenimo ir sveikatos lygiui. Taip Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 6 straipsnio 4 dalyje šio įstatymo tikslais siekiama nustatyti plačią sąvoką „pažeidžiamas vartotojas“. Pažymėtina, kad nepasiturintis gyventojas atitinka Naujoje direktyvoje vartojamą formuluotę „asmuo iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių“. Pirmenybės teikimas tokiems asmenims reiškia, kad energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių finansavimas pirmiausia skiriamas (nukreipiamas) tokiems asmenims arba tokiems asmenims skiriamas didesnis finansavimas, palyginti su kitais asmenimis. Viešieji subjektai užtikrina, kad pažeidžiami vartotojai ir socialiniuose būstuose gyvenantys asmenys ir šeimos energijos sutaupymais prisidėtų prie EVEDĮ 1 straipsnio 2 dalyje nurodyto suminio energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių sutaupytos galutinės energijos kiekio. Tokių šių asmenų sutaupyta suma (proc.) įtvirtintas atnaujintame NEKSVP.

Išplečiamos nuostatos dėl subjektų, privalančių ar galinčių sudaryti susitarimus dėl energijos taupymo ir susitarimus dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 9 straipsnio, reglamentuojančio susitarimus dėl energijos sutaupymo, 1 dalyje, papildant galiojantį reguliavimą, siūloma nustatyti, kad susitarimus dėl energijos sutaupymo su Energetikos ministerija privalės sudaryti ne tik valstybės valdomi operatoriai (elektros ir dujų perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatoriai, kuriuose valstybei nuosavybės teise priklausančios akcijos tiesiogiai ar netiesiogiai (per patronuojančią bendrovę) suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime), kaip yra dabar, bet ir valstybės ir savivaldybių valdomos įmonės, kurių šiuo metu iš viso yra 259. Buvo identifikuota, kad valstybės ir savivaldybės valdomos įmonės, kaip ir valstybės valdomi operatoriai, turi energijos vartojimo didinimo potencialą, todėl turėtų sudaryti tokius susitarimus, kurių sudarymas iki šiol galėjo būti tik laisvanoriškas. Nurodyta nuostata būtų lanksčiai taikoma valstybės ir savivaldybių valdomoms įmonėms. Tokių valstybės valdomų įmonių, jų dukterinių bendrovių ir Energetikos ministerijos iki

šio įstatymo įsigaliojimo jau sudaryti trišaliai susitarimai dėl energijos sutaupymo galios ir dėl to tokioms valstybės valdomoms įmonėms nekils poreikis sudaryti naujus susitarimus. Atitinkamai toliau galios ir kiti valstybės ir savivaldybių įmonių iki šio įstatymo įsigaliojimo sudaryti susitarimai dėl energijos sutaupymo su Energetikos ministerija. Tokios valstybės ir savivaldybių valdomos įmonės taip pat galės įskaityti savo dukterinių įmonių galutinės energijos sutaupymus. Jei tokie susitarimai dar nėra sudaryti ir bus naujų susitarimų dėl energijos sutaupymo sudarymo poreikis, dukterinės bendrovės galės tokius susitarimus sudaryti pagal straipsnio 2 dalį, arba kartu su patronuojančia bendrove ir Energetikos ministerija galės sudaryti trišalius susitarimus dėl energijos sutaupymo. Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 9 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad, be kitų energetikos įmonių, susitarimus dėl energijos sutaupymo galės sudaryti ir energijai imlios įmonės, kurios per metus suvartoja ne mažiau kaip 1 GWh energijos. Tokia riba pasirinkta analogiškai, kaip EEĮ 74¹ straipsnyje nurodyta 1 GWh suvartotos elektros energijos riba, siekiant pasinaudoti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos lengvata.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 9 straipsnio 5 dalyje įtvirtinama, kad valstybės valdomi operatoriai, valstybės ir savivaldybių valdomos įmonės privalo sutaupyti susitarimuose dėl energijos sutaupymo nustatytus galutinės energijos kiekius nuolatos ir nuosekliai gerindamos energijos vartojimo efektyvumą, diegdamos ekonomiškai pagrįstas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones galutinės energijos vartotojų objektuose (patalpose, įrenginiuose, transporto objektuose ir pan.). Kiti subjektai, kuriems tokius susitarimus sudaryti neprivaloma, sudarę su Energetikos ministerija tokius susitarimus, siekia užtikrinti, kad būtų sutaupyta susitarimuose dėl energijos sutaupymo nustatyti galutinės energijos kiekiai, diegdami ekonomiškai pagrįstas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones galutinės energijos vartotojų objektuose (patalpose, įrenginiuose, transporto objektuose ir pan.). Šiuo atveju negali būti privalomo pasižadėjimo (pareigos) sutaupyti tam tikrą energijos kiekį, nes tai gali būti labai įvairūs subjektai ir toks sutaupymas ar nesutaupymas gali priklausyti ne nuo jų valios – pavyzdžiui, buitiniai vartotojai gali laisvai ir neribotą kiekį kartų keisti nepriklausomus elektros energijos tiekėjus. Tokiu atveju gali kisti tokių tiekėjų energijos sutaupymas, priklausomai nuo vartotojų migravimo. Ekonomiškai pagrįstos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės suprantamos kaip priemonės, atitinkančios Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 3 straipsnyje nurodytą ekonominio pagrįstumo principą, kuris reiškia, kad pirmenybė turi būti teikiama ekonomiškai efektyviausioms energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėms. Galutinės energijos vartotojų objektai gali būti suprantami, kaip: 1) galutinių buitinių ar nebutinių vartotojų objektai (patalpos, įrenginiai, transporto priemonės ir pan.). Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės pavyzdžiu nagrinėjamu atveju galėtų būti šilumos punkto atnaujinimas, kai šilumos punktas priklauso šilumos tiekėjui; 2) susitarimą dėl energijos sutaupymo sudariusios įmonės energiją vartojantys objektai (patalpos, įrenginiai, transporto priemonės ir pan.), tokį susitarimą sudariusios įmonės naudojami kasdienei jos veiklai, t. y. kai šiuose objektuose įmonė energiją vartoja galutiniam vartojimui.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 9 straipsnio 7 dalyje vartojama sąvoka „energetikos įmonės“ suprantama taip, kaip ji apibrėžta EĮ 2 straipsnio 7 dalyje – tai asmenys, kurie verčiasi energetikos veikla. Pagal EĮ 2 straipsnio 13 dalį, energetikos veikla yra ekonominė veikla, apimanti energijos išteklių ar energijos žvalgymą, gavybą, perdirbimą, gamybą, laikymą, kaupimą, transportavimą, perdavimą, skirstymą, tiekimą, elektros energijos paklausos telkimą, prekybą, rinkodarą, energetikos darbuotojų atestavimą, energetikos objektų ir įrenginių įrengimą ir (ar) eksploatavimą.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 10 straipsnio 1 dalyje nurodyti energijos tiekėjai Įstatyme Nr. 1 suprantami kaip asmenys, turintys teisę parduoti ir (ar) perparduoti energiją energijos vartotojams. Energija pagal EĮ 2 straipsnio 14 dalį suprantama kaip elektros energija, šilumos energija ir (ar) vėsumos energija, gamtinės dujos ir centralizuotai tiekiamos suskystintos naftos dujos. Energija yra prekė.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 10 straipsnio 2 dalyje siūloma įtvirtinti naują nuostatą, numatančią, kad susitarimus dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo su Energetikos ministerija turi teisę sudaryti ir elektros energijos paklausos telkėjai. EEĮ elektros energijos paklausos telkėjas apibrėžtas kaip nepriklausomas elektros energijos paklausos telkėjas arba nepriklausomas elektros energijos tiekėjas, vykdamas elektros energijos paklausos telkimą ir teikiantis savo vartotojams su elektros energijos paklausos telkimu susijusias paslaugas. EEĮ elektros energijos paklausos telkimas apibrėžtas kaip asmens veikla, apimanti jo paties ir (ar) grupės kitų vartotojų elektros energijos paklausos pokyčių ir (ar) elektros energijos pasiūlos (gamybos) derinimą, siekiant nesuvartotos arba pagamintos elektros energijos kiekį ir (ar) nesuvartotą arba patiektą galią parduoti, pirkti arba pateikti aukcionui viename ar daugiau elektros energijos rinkos segmentų. Taigi, paklausos telkimas susijęs su elektros energijos paklausos ir pasiūlos derinimu, todėl paklausos telkėjai gali patys ar per kitus asmenis turėti potencialą didinti energijos vartojimo efektyvumą.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 9 ir 10 straipsniuose nurodytų susitarimų sudarymo, rezultatų metodinio apskaičiavimo, stebėsenos ir patikros tvarką nustatys energetikos ministras.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 9 straipsnio 4 dalyje ir 10 straipsnio 4 dalyje patikslinama, kas turės būti nurodoma tokiuose susitarimuose.

Nuostatos dėl energijos naudojimo vadybos sistemos diegimo ir pareigos atlikti energijos vartojimo auditą.

Įgyvendinant Naujos direktyvos 2 straipsnio 16 punktą ir 11 straipsnio 1 dalį, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 2 straipsnio 9 dalyje tikslinama sąvoka „energijos naudojimo vadybos sistema“ – tai 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 765/2008, nustatančio akreditavimo reikalavimus ir panaikinančio Reglamentą (EEB) Nr. 339/93, su visais pakeitimais 2 straipsnio 13 punkte apibrėžtos atitikties vertinimo įstaigos sertifikuota tarptautiniais ir ES institucijų standartais apibrėžta energijos vartojimo efektyvumo tikslų nustatymo ir jų įgyvendinimo sistema, apimanti faktinio energijos suvartojimo stebėseną, energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir pažangos matavimo veiksmus. Tarp jau priimtų tarptautinių standartų paminėtinas ISO 50001 energijos vartojimo vadybos sistemos standartas. Ateityje galės būti kuriami nauji tarptautiniai standartai ar tikslinami esami priimti tarptautiniai standartai.

Siekiant perkelti Naujos direktyvos 2 straipsnio 32 dalį, siūloma patikslinti EĮ 2 straipsnio 20 dalyje pateiktą sąvoką „energijos vartojimo auditas“ – tai procedūra, kurios metu, be kita ko, įvertinamas ekonomiškai efektyvus atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo arba gamybos potencialas.

Perkeliant Naujos direktyvos 11 straipsnio 1 dalį ir atsižvelgiant į 2024 m. liepos 24 d. Komisijos rekomendacijos (ES) 2024/2002, kuria nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 11 straipsnio nuostatų dėl energijos naudojimo vadybos sistemų ir energijos vartojimo audito aiškinimo gairės, 4 punkte, 5.2 papunktyje, 6.2 papunktyje ir 7 punkte pateikiamus paaiškinimus, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 13 straipsnio 1 dalyje siūloma įtvirtinti nuostatą, kad įmonės, kurių vidutinis metinis galutinės energijos suvartojimas per paskutinius 3 kalendorinius metus (toliau – vertinamas laikotarpis) buvo didesnis kaip 23,6 GWh (atitinka Naujos direktyvos 85 TJ), ne vėliau kaip per 2 kalendorinius metus nuo vertinamo laikotarpio pabaigos privalo įgyvendinti energijos vartojimo vadybos sistemą. Įstatymo projekto Nr. 1 įgyvendinamosiose nuostatose taip pat numatoma, kad energijos naudojimo vadybos sistemą įmonės privalo būti įgyvendinusios ne vėliau kaip 2027 m. spalio 11 d., jeigu įmonės vidutinis metinis galutinės energijos suvartojimas 2022–2024 m. buvo didesnis kaip 23,6 GWh. Pagal šiuo metu galiojančio EVEDĮ nuostatas įmonės turėjo teisę, bet ne pareigą įgyvendinti tokią sistemą arba aplinkos vadybos sistemą.

Perkeliant Naujos direktyvos 11 straipsnio 2 dalį ir atsižvelgiant rekomendacijos (ES) 2024/2002 4 punkte, 5.2 papunktyje, 6.2 papunktyje ir 7 punkte pateiktus paaiškinimus, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 13 straipsnio 2 dalyje siekiama įtvirtinti nuostatą, kad įmonės, kurių

vidutinis metinis energijos suvartojimas vertinamą laikotarpį buvo didesnis kaip 2,8 GWh (atitinka Naujos direktyvos 10 TJ), tačiau neviršijo 23,6 GWh, ne vėliau kaip per vienus kalendorinius metus energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai (Lietuvos energetikos agentūrai) privalo pateikti energijos vartojimo audito ataskaitą. Vėliau įmonės tokias ataskaitas teikia kas 4 metus, nebent tokios įmonės įgyvendino energijos naudojimo vadybos sistemą ar jų vidutinis metinis galutinės energijos suvartojimas per paskutinius 3 kalendorinius metus ne didesnis kaip 2,8 GWh. Energijos vartojimo audito ataskaita gali būti pateikiama kaip atlikto platesnės apimties aplinkosauginio audito dalis. Įstatymo projekto Nr. 1 baigiamosiose nuostatose įtvirtinta, kad energijos vartojimo audito ataskaitą įmonės energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai (Lietuvos energetikos agentūrai) pirmą kartą privalo pateikti ne vėliau kaip 2026 m. spalio 11 d., jeigu įmonės vidutinis metinis galutinės energijos suvartojimas 2022–2024 m. buvo didesnis kaip 2,8 GWh, tačiau neviršijo 23,6 GWh. Tais atvejais, kai įmonės jau yra pateikusios energijos vartojimo audito ataskaitą (-as) energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai (Lietuvos energetikos agentūrai), jos tokias ataskaitas energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai (Lietuvos energetikos agentūrai) teikia kas 4 metus, nebent tokios įmonės įgyvendino energijos naudojimo vadybos sistemą ar jų vidutinis metinis galutinės energijos suvartojimas per paskutinius 3 kalendorinius metus yra ne didesnis kaip 2,8 GWh. Taigi, palyginti su galiojančiu reguliavimu, iš esmės nesikeičia energijos vartojimo audito atlikimo dažnumas.

Taigi, skirtingai nuo esamo reguliavimo, kuris numatė, kad tik didelės įmonės (su ne mažiau kaip 250 darbuotojų ir ne mažesnėmis kaip 50 mln. eurų pajamomis) privalo atlikti energijos vartojimo auditą, Naujoje direktyvoje pereinama prie pareigų įmonėms nustatymo pagal energijos suvartojimą.

Naujos direktyvos 11 straipsnio 1–2 dalyse vartojama būtent „įmonės“ (angl. *enterprise*) formuluotė. Atitinkamai „įmonės“ formuluotė vartojama ir Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 13 straipsnyje.

Naujos direktyvos 11 straipsnio 3 dalis taip pat numato pareigą įmonėms, atitinkamais metais suvartojusioms daugiau kaip 2,8 GWh energijos, apie tai pranešti atitinkamoms priežiūrai ar stebėseną vykdančioms institucijoms. Tokia nuostata siekiama, kad tokioms institucijoms taptų žinoma apie tokių įmonių energijos suvartojimą ir kad tokios institucijos galėtų sekti, ar įmonėms vėliau nekils energijos vadybos sistemos diegimo ar energijos vartojimo audito atlikimo pareiga. Atitinkamai pagal tai Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 13 straipsnio 3 dalyje siekiama įtvirtinti, kad įmonės, kurių metinis galutinės energijos suvartojimas atitinkamais kalendoriniais metais buvo didesnis kaip 2,8 GWh, pasibaigus šiems kalendoriniams metams, apie tai informuos energetikos ministro įgaliotą instituciją ar įstaigą (Lietuvos energetikos agentūrą), nurodydamos savo metinį energijos suvartojimą praėjusiais kalendoriniais metais. Įstatymo projekte Nr. 1 taip pat siūloma įtvirtinti nuostatą, kad energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai (Lietuvos energetikos agentūrai) paprašius, energijos tiekėjai neatlygintinai teiktų informaciją energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai (Lietuvos energetikos agentūrai) apie įmonėms pateiktos energijos kiekį. Planuojama, kad tokia teikiama informacijos apimtis nebūtų didelė – skaičiuojama, kad energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai gali būti reikalinga gauti informaciją iš energijos tiekėjų ne daugiau kaip apie 10 proc. įmonių, kurių metinis galutinės energijos suvartojimais praėjusiais kalendoriniais metais buvo didesnis kaip 2,8 GWh.

Siekiant įgyvendinti Naujos direktyvos 11 straipsnio 2 dalies 3–4 pastraipas ir atnaujina NEKSVP įtvirtintą priemonę „PEE13. Sukurti teisinį reikalavimą įmonėms įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo audituose rekomenduojamas priemonės“, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 13 straipsnio 5 dalyje siekiama įtvirtinti nuostatą, kad įmonės, atsižvelgdamos į energijos vartojimo audito ataskaitoje pateiktas rekomendacijas, ne vėliau kaip per vienus metus nuo energijos vartojimo audito ataskaitos gavimo parengia įmonei privalomą įgyvendinti rekomendacijų įgyvendinimo veiksmų planą. Rekomendacijų įgyvendinimo veiksmų plane nustatomos konkrečios priemonės kiekvienai energijos vartojimo audito ataskaitoje nurodytai rekomendacijai visa apimtimi

įgyvendinti. Įmonė turi teisę neįgyvendinti rekomendacijų dėl objektyviai egzistuojančių techninių kliūčių arba kai rekomendacijų įgyvendinimo sąnaudos yra didesnės nei įgyvendinant rekomendacijas sukuriama nauda ir rekomendacijose nurodytų priemonių numatomas atsipirkimo laikotarpis viršija 5 metus. Informacija apie tokias neįgyvendinamas rekomendacijas ir tai lėmusias priežastis turi būti nurodyta rekomendacijų įgyvendinimo veiksmų plane. Rekomendacijų įgyvendinimo veiksmų planą pagal kompetenciją tvirtina įmonės valdymo organai, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme. Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 13 straipsnio 6 dalyje taip pat siekiama įtvirtinti nuostatą, kad įmonės privalo vadovybės ataskaitoje, kaip ji suprantama pagal Lietuvos Respublikos įmonių ir įmonių grupių atskaitomybės įstatymą, skelbti rekomendacijų veiksmų įgyvendinimo plano įgyvendinimo rodiklį, kiek tai nelaikoma įmonės komercine paslaptimi. Jeigu tam tikra informacija sudaro įmonės komercinę paslaptį, vadovybės ataskaitoje skelbiama apibendrinta rekomendacijų veiksmų įgyvendinimo plano įgyvendinimo rodiklio informacija be įmonės komercinių paslapčių (rodiklio pavadinimas ar jo aprašymas, jeigu rodiklio pavadinimas sudaro įmonės komercines paslaptis, ir rodiklio faktinė reikšmė skaičių reikšmių intervale, jeigu konkreti rodiklio faktinė reikšmė sudaro įmonės komercinę paslaptį).

Įgyvendinant Naujos direktyvos 11 straipsnio 10 ir 11 dalis, Įstatymo projekte Nr. 1 tikslinama EVEDĮ 13 straipsnio 7 dalis, kai netaikoma 13 straipsnio 1 ir 2 dalių reikalavimai – atsisakoma įmonės dydžio (buvo nurodytos didelės įmonės), išbraukiama energijos naudojimo vadybos sistema, nes šios sistemos įgyvendinimas pagal 13 straipsnio 1 dalį jau tampa pareiga, bet ne teise. Įmonėms, kurios įgyvendina sudarytą energijos taupymo paslaugos teikimo sutartį, 13 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti reikalavimai nėra taikomi, jeigu įmonės sudaryta energijos taupymo paslaugos teikimo sutartis apima energijos naudojimo vadybos sistemą. Esamas Tarptautinis aplinkos vadybos audito standartas – ISO 14000, taip pat galės būti nustatomi nauji standartai arba keičiamas esamas standartas.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 13 straipsnio 10 dalyje siekiama įtvirtinti, kad 13 straipsnyje nurodytų įmonių pareigų laikymosi priežiūrą, energijos vartojimo audito atlikimo kokybės priežiūrą atlieka energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga (numatoma Lietuvos energetikos agentūra). Atkreiptinas dėmesys, kad jau šiuo metu pagal atitinkamus poįstatyminius teisės aktus (Energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams audito atlikimo tvarkos ir sąlygų ir energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams auditą atliekančių specialistų rengimo ir atestavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. rugpjūčio 2 d. įsakymu Nr. 1-148 „Dėl Energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams audito atlikimo tvarkos ir sąlygų ir energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams auditą atliekančių specialistų rengimo ir atestavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 13.5 papunktis ir Įmonių, kurios nėra smulkiojo ir vidutinio verslo subjektai, energijos vartojimo audito atlikimo ir ataskaitų teikimo priežiūros tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. 1-46 „Dėl Įmonių, kurios nėra smulkiojo ir vidutinio verslo subjektai, energijos vartojimo audito atlikimo ir ataskaitų teikimo priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“ 26.3 papunktis), Lietuvos energetikos agentūra atsakinga už energijos vartojimo audito atlikimo kokybės priežiūros organizavimą ir atlikimą, taip pat Lietuvos energetikos agentūra kasmet atlieka nuo 5 iki 20 proc. visų pateiktų energijos vartojimo audito ataskaitų kokybės vertinimą.

Siekiant tinkamai perkelti Naujos direktyvos 22 straipsnio 1 dalį, Įstatymo projekte Nr. 1 tikslinama EVEDĮ 13 straipsnio 8 dalis, nurodant, kad energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga (Lietuvos energetikos agentūra) savo interneto svetainėje skelbia aktualią praktinę informaciją apie energijos vartojimo efektyvumą ir energijos vartojimo auditą, administruojamas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės, vykdomą stebėseną ir priežiūrą.

Naujas duomenų centrų veiklos reglamentavimas.

Naujos direktyvos 12 straipsnis ir VII priedas numato duomenų centrų pareigas, susijusias su energijos vartojimo efektyvumu. Tokių nuostatų nebuvo Ankstesnėje direktyvoje.

Sąvoka „duomenų centras“ suprantama, kaip ji apibrėžta 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1099/2008 dėl energetikos statistikos su visais pakeitimais A priedo 2.6.3.1.16 papunktyje, t. y. duomenų centras apibrėžiamas kaip struktūra arba struktūrų grupė, naudojama duomenų saugojimo, apdorojimo ir (arba) platinimo kompiuterinėms sistemoms, serveriams ir susijusiai įrangai laikyti, sujungti ir eksploatuoti, taip pat susijusiai veiklai.

Naujos direktyvos 12 straipsnyje nurodyta, kad duomenų centrams pareigos pagal šią direktyvą kyla tik nuo tam tikros informacinių technologijų įrengtosios galios poreikio ribos. Kaip suprantamas informacinių technologijų įrengtosios galios poreikis yra paaiškinta 2024 m. kovo 14 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2024/1364 dėl bendros Sąjungos duomenų centrų vertinimo sistemos sukūrimo pirmojo etapo 2 straipsnio 14 ir 15 punktuose, 3 straipsnio 1 dalyje, 5 straipsnio 5 dalyje ir II priedo 1 punkto a papunktyje. Pagal šio reglamento nuostatas informacinių technologijų įrengtosios galios poreikis nėra duomenų centro energijos (elektros) įvada.

Į nacionalinę teisę siekiant perkelti Naujos direktyvos 12 straipsnio 1 dalį ir VII priedą, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 16 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos duomenų centrų savininkų ar valdytojų pareigos, susijusios su energijos vartojimo efektyvumu. Šioje nuostatoje nustatyta, kad kasmet ne vėliau kaip iki gegužės 15 d. 500 kW ir didesnės informacinių technologijų įrengtosios galios poreikio duomenų centrų valdytojai turi savo interneto svetainėje viešai skelbti ir į Europos Komisijos sukurtą Europos Sąjungos duomenų centrų bazę tiesiogiai teikti su energijos vartojimo efektyvumu susijusią informaciją. Kaip nurodo Nauja direktyva, duomenų centrų savininkai ir (ar) valdytojai savo interneto svetainėje taip pat turi viešai skelbti šią informaciją.

Siekiant įgyvendinti Naujos direktyvos 12 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtinama, kada netaikoma 16 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga viešai savo interneto svetainėje skelbti tokią informaciją. Tokia pareiga netaikoma, jeigu duomenų centre saugoma: 1) su krašto apsaugos sistema, kaip tai apibrėžta Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatyme, tiesiogiai susijusi informacija; 2) su civiline sauga susijusi informacija, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatyme; 3) informacija, pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą sudaranti valstybės ar tarnybos paslaptį ir pažymėta bet kuria iš minėtame įstatyme nurodytų slaptumo žymų. Pirmi du punktai tiesiogiai susiję su Naujos direktyvos 12 straipsnio 2 dalies nuostatų perkėlimu. 3 punktas susijęs su Naujos direktyvos 12 straipsnio 1 dalies pakankamai plačios nuostatos perkėlimu, numatančiu, kad duomenų centrai viešai neskelbia informacijos, kuriai taikomos ES ir nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis saugomos komercinės ir verslo paslaptys ir užtikrinamas konfidencialumas.

Taip pat, siekiant perkelti Naujos direktyvos 12 straipsnio 1 dalies nuostatas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 16 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad jeigu tam tikra 16 straipsnio 1 dalyje nurodyta informacija sudaro duomenų centro savininko ir (ar) valdytojo komercinę paslaptį, duomenų centro savininkas ir (ar) valdytojas apie tai pažymi savo interneto svetainėje ir tokios komercinės paslaptį sudarančios informacijos savo interneto svetainėje neskelbia, o šio straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, įskaitant duomenų centro savininko ir (ar) valdytojo komercinę paslaptį sudarančią informaciją, duomenų centro valdytojas teikia į Europos Sąjungos duomenų centrų bazę. Į šią bazę teikiamos informacijos komercinių paslapčių apsauga užtikrinama deleguotajame reglamente (ES) 2024/1364 nustatyta tvarka.

Siekiant į nacionalinę teisę perkelti Naujos direktyvos 12 straipsnio 4 dalį, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 16 straipsnio 4 dalyje siekiama įtvirtinti, kad 1 MW ir didesnės informacinių technologijų įrengtosios galios poreikio duomenų centrų savininkams ir valdytojams vykdant duomenų centro veiklą rekomenduojama atsižvelgti į Europos duomenų centrų energijos vartojimo efektyvumo kodekso naujausią redakciją. Šis kodeksas nustato nemažai įvairių reikalavimų, kaip duomenų centre organizuoti efektyvų energijos vartojimą.

Taip pat paskutinė pareiga duomenų centrams įtvirtinta Naujos direktyvos 26 straipsnio 6 dalyje. Siekiant perkelti šią nuostatą, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 16 straipsnio 5 dalyje

siekama įtvirtinti, kad daugiau kaip 1 MW bendros vardinės galios duomenų centruose privaloma naudoti atliekinę šilumą, išskyrus atvejus, kai duomenų centro atlikta kaštų ir naudos analizė parodo, kad naudoti atliekinę šilumą yra techniškai neįmanoma (nėra prieinami techniniai sprendimai, kaip naudoti atliekinę šilumą, nepakenkiant duomenų centro paskirčiai, saugumui ir pagrindinei veiklai) ar ekonomiškai neįmanoma (atliekinės šilumos naudojimas negeneruoja pajamų, padengiančių su tokiu naudojimu susijusių investicijų ir neužtikrinamas atlygis už riziką bei investicijų grąžą). Techninio ar ekonominio neįmanomumo paaiškinimas suformuluotas atsižvelgiant į 2024 m. rugsėjo 2 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2024/2395, kuria nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 26 straipsnio nuostatų dėl šilumos ir vėsumos tiekimo aiškinimo gairės, pateiktus paaiškinimus.

Energetikos ministerijos žiniomis, Lietuvoje pagal šiuo metu veikiančių duomenų centrų modelį duomenų centro savininkas ir valdytojas sutampa, tai yra tas pats asmuo.

Naujos nuostatos dėl duomenų centrų neprieštarauja Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo nuostatomis, įskaitant Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 44–45 straipsnių nuostatas. Įstatymo projekte Nr. 1 dėstomų nuostatų ir Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo nuostatų yra skirtingi objektai (tikslai) – Įstatymo projekte Nr. 1 nurodyta, kokią informaciją apie energijos vartojimo efektyvumą turi viešai skelbti ar į ES duomenų centrų bazę pateikti duomenų centrai. Valstybės informacinių išteklių įstatymo 44–45 straipsnių nuostatos reglamentuoja, kokiuose duomenų centruose gali būti laikomi valstybės informaciniai ištekliai.

Vartotojų skatinimas ir įgalinimas, konsultavimas ir su vartotojais susijusių sprendimų koordinavimas.

Įstatymo projektu Nr. 2 keičiamame EĮ, kaip reikalauja Nauja direktyva (pirmiausia direktyvos 2 straipsnio 52 punktą), Naujos direktyvos nuostatų tikslais ketinama įtvirtinti sąvokas „energijos nepriteklius“ ir „energijos nepriteklių patiriantis asmuo“. Įstatymo projekte Nr. 2 keičiamo EĮ 2 straipsnio 15¹ dalyje ketinama įtvirtinti, kad energijos nepriteklius – tai namų ūkio padėtis, kai stokojama galimybių pasinaudoti pagrindinėmis energetikos paslaugomis, kuriomis užtikrinamas įprastas patogumo, gyvenimo ir sveikatos lygis, įskaitant tinkamą šilumos, karšto vandens ir vėsumos tiekimą, apšvietimą ir buitiniams prietaisams būtiną elektros energiją, ir kai tokia padėtis susidaro dėl to, kad pastatas, kuriame yra namų ūkis, neatitinka nustatytų minimalių pastato statybos metų, energinio naudingumo, higienos reikalavimų ir (ar) namų ūkio pajamos neatitinka nustatytų namų ūkio pajamų reikalavimų. Nagrinėjamu atveju, kaip reikalauja Nauja direktyva, pateikiamas pakankamai bendras ir prie įvairių skirtingų situacijų bei aplinkybių pritaikomas energijos nepritekliaus apibrėžimas. Toks apibrėžimas leis konkrečiais atvejais (pavyzdžiui, rengiant konkrečius projektų finansavimo sąlygų aprašus) nustatyti labiausiai tinkamų energijos nepritekliaus elementų derinį, diferencijuoti numatomas energijos vartojimo efektyvumo didinimo paramos priemones skirtingiems asmenims ir paramą skirti pirmiausia tiems asmenims, kuriems tokia parama yra labiausiai reikalinga. Pažymėtina, kad panašus bendras apibrėžimas yra įtvirtintas ES valstybės narės Prancūzijos įstatymuose. Prancūzijoje energijos nepriteklius apibrėžiamas kaip namų ūkio padėtis, kai toks namų ūkyje gyvenantis vartotojas patiria sunkumų gaunant energiją, kurios jam reikia jo baziniams poreikiams patenkinti, dėl nepakankamų išteklių ar namų ūkio sąlygų. ES valstybėje narėje Nyderlanduose apibrėžiant energijos nepriteklių energijos nepritekliaus elementai taip pat yra apibrėžiami bendrai: tai mažų pajamų ir didelių išlaidų energijai derinys arba mažų pajamų ir žemos energinės klasės namų ūkio pastato derinys. Įstatymo projekte Nr. 2 energijos nepriteklių patiriantį asmenį siūloma apibrėžti kaip asmenį, kurio namų ūkyje susiduriama su energijos nepriteklumi. Pažymėtina, kad kol kas analogiškų sąvokų nėra EEĮ. Ateityje tokias analogiškas sąvokas planuojama numatyti ir EEĮ – tai planuojama atlikti kitame (atskirame) įstatymų pakeitimų projektų pakete, perkeliančiame 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2024/1711, kuria dėl Sąjungos elektros energijos rinkos modelio tobulinimo iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2018/2001 ir (ES) 2019/944.

Šios sąvokos taip pat atitinka 2023 m. spalio 20 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2023/2407 dėl energijos nepritekliaus ir 2020 m. spalio 14 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2020/1563 dėl energijos nepritekliaus pateikiamus pasiūlymus.

Igyvendinant Naujos direktyvos 22 straipsnio 2 dalį, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 12 straipsnyje įtvirtinamos nuostatos, susijusios su vartotojų skatinimu, konsultavimu ir su vartotojais susijusių sprendimų koordinavimu. EVEDĮ 12 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad energetikos sektoriaus planavimo dokumentuose gali būti numatytos energijos vartotojų elgesio keitimo priemonės, skatinančios energijos vartotojus efektyviai vartoti energiją: 1) finansinės priemonės, galimybės gauti finansavimą, kuponus (čekius), dotacijas ir subsidijas; 2) valstybės skatinami energijos suvartojimo vertinimai ir tikslinės konsultavimo paslaugos ir parama buitiniams vartotojams, įskaitant pažeidžiamus vartotojus ir socialiniuose būstuose gyvenančius asmenis ir šeimas; 3) tikslinės konsultavimo paslaugos smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams; 4) informacijos teikimas asmenims su negalia jiems patogia forma; 5) pavyzdiniai projektai, renginiai darbo vietose, švietėjiška veikla, skaitmeninės priemonės, bendradarbiavimo gairės.

Siekiant į nacionalinę teisę perkelti Naujos direktyvos 22 straipsnio 4–6 dalis, įskaitant 4 dalies c punktą 29 straipsnio 6 dalies a ir c punktus, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 12 straipsnio 2 dalyje siūloma numatyti, kad siekiant vykdyti viešojo administravimo veiklą (konsultuoti apie 12 straipsnio 1 dalyje nurodytas priemones), energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga (siūloma Lietuvos energetikos agentūra) veikia vieno langelio principu ir: 1) konsultuoja asmenis apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo sprendimus namų ūkiams, pažeidžiamiesiems vartotojams ir socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims ir šeimoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms, labai mažoms įmonėms, viešiesiems subjektams ir tokiems sprendimams įgyvendinti galimus finansavimo šaltinius; 2) įvairiais modernizavimo projekto etapais konsultuoja namų ūkius, ypač energijos nepriteklių patiriančius namų ūkius ir mažiausio energinio naudingumo pastatuose esančius namų ūkius, rinkos dalyvius, teikiančius pastatų ar šildymo ir karšto vandens sistemų modernizavimo paslaugas, pritaikytas prie skirtingų būsto tipų ir geografinės aprėpties; 3) konsultuoja energijos vartotojus energijos vartojimo elgsenos, energijos taupymo paslaugų klausimais, taip pat, kaip tai paaiškinta 2024 m. rugsėjo 13 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2024/2481, kuria nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 21, 22 ir 24 straipsnių su vartotojais susijusių nuostatų aiškinimo gairės, energijos vartotojams teikia su energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėmis susijusią teisinę informaciją; 4) sistemina informaciją apie kvalifikuotus energijos vartojimo efektyvumo specialistus ir ją teikia interesantams; 5) renka apibendrintus energijos vartojimo efektyvumo projektų duomenis ir juos viešai skelbia savo interneto svetainėje, dalijasi gerąja tokių projektų įgyvendinimo patirtimi; 6) informuoja rinkos dalyvius apie potencialius energijos vartojimo efektyvumo didinimo projektus, ypač apie savivaldos lygmens projektus. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos energetikos agentūra jau iki šiol konsultavo vartotojus energijos vartojimo efektyvumo didinimo klausimais, joje yra įsteigtas Energijos vartojimo efektyvumo didinimo kompetencijų centras. Taigi, Lietuvos energetikos agentūra yra tinkamiausia institucija konsultuoti vartotojus.

Perkeliant Naujos direktyvos 24 straipsnio 4 dalį, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 12 straipsnio 3 dalyje siekiama įtvirtinti, kad Vyriausybė ar jos įgaliota institucija įsteigia įvairių sektorių, įskaitant sveikatos, statybos ir socialinių reikalų sektorius, visuomeniniais pagrindais veikiančią ekspertų grupę, kuri padeda viešiesiems subjektams įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir techninės pagalbos bei finansines priemones, skirtas energijos nepritekliui mažinti.

Igyvendinant Naujos direktyvos 24 straipsnio 3 dalį, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 12 straipsnio 4 dalyje įtvirtinama, kad energetikos sektoriaus planavimo dokumentuose gali būti numatytos priemonės remti pažeidžiamus vartotojus ir socialiniuose būstuose gyvenančius asmenis ir šeimas: 1) energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įgyvendinimas, siekiant sumažinti fiskalinių priemonių arba apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taikymo pastatų ir

transporto sektoriuose poveikį pajamų pasiskirstymui; 2) prioriteto teikimas investicijoms į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones iš Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės paramos finansinės paramos, Socialinio klimato fondo ar kitų prieinamų finansavimo šaltinių. Kiti prieinami finansavimo šaltiniai be kita ko gali būti Klimato kaitos programos lėšos, įskaitant šioje programoje surinktas lėšas (pajamas) iš apyvartinių taršos leidimų aukcionų pagal ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą; 3) investicijos į naujausias energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, kol nepasireiškė fiskalinių priemonių poveikis pajamų pasiskirstymui; 4) techninė pagalba ir finansavimo bei finansinių priemonių plėtra, kuriomis sudaromos sąlygos tolygiau paskirstyti pažeidžiamų vartotojų turimas pajamas; 5) techninė pagalba socialinės apsaugos srityje veikiančioms nevyriausybinėms organizacijoms, siekiant skatinti pažeidžiamus vartotojus aktyviai dalyvauti energijos rinkoje ir keisti savo energijos vartojimo įpročius; 6) galimybės gauti finansavimą, dotacijas ar subsidijas, susietas su sutaupytinu minimaliu energijos kiekiu, siekiant sudaryti sąlygas gauti palankesnę kredito įstaigų finansavimą. Konkrečios priemonės galės būti numatytos atitinkamuose nacionaliniuose strateginiuose ar planavimo dokumentuose, pavyzdžiui 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano įgyvendinimo priemonėse, Nacionalinėje energetikos plėtros programoje 2021–2030 m.

Nuostatos dėl šildymo ir vėsinimo vertinimo ir planavimo.

Siekiant į nacionalinę teisę perkelti Naujos direktyvos 25 straipsnio 1–2 ir 5 dalių nuostatas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 14 straipsnio 1 dalyje siekiama įtvirtinti, kad Energetikos ministerija rengia ir Europos Komisijai pateikia išsamų šildymo ir vėsinimo potencialo vertinimą, kurio tikslas yra identifikuoti ir vėliau panaudoti šildymo ir vėsinimo potencialą planavimo tikslams ir jų įgyvendinimui. Tokio vertinimo sudėtinė dalis yra Vyriausybės nustatyta tvarka parengta kaštų ir naudos analizė, kuri grindžiama Lietuvos Respublikos teritorijos klimato sąlygomis, ekonominio pagrįstumo principu ir techniniu tinkamumu (vertinami technologiškai įgyvendinami, atitinkamai sistemai techniškai pritaikyti sprendimai). Kaštų ir naudos analizė turi nustatyti tausiausius išteklius naudojančius ir ekonomiškai pagrįstus sprendimus šildymo ir vėsinimo poreikiams patenkinti, atsižvelgiant į energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principą. Kaštų ir naudos analizė taip pat gali būti įtraukta į aplinkos vertinimą. Taip pat EVEDĮ siūloma nustatyti, kad rengiant 14 straipsnio 1 dalyje nurodytą vertinimą, yra viešai konsultuojamasi su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, kuriuos galėtų paveikti toks vertinimas.

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Komisijai jau buvo pateikti 2 EVEDĮ 14 straipsnio 1 dalyje nurodyti vertinimai (2015 ir 2022 m.).

Patikslintos nuostatos dėl kaštų naudos analizės atlikimo.

Perkeliant Naujos direktyvos 26 straipsnio 7 dalies nuostatas, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 15 straipsnyje tikslinamos nuostatos dėl kaštų ir naudos analizės atlikimo – tikslinamas pavadinimas, nes kaštų ir naudos analizę taip pat reikės atlikti ir duomenų centrams. Taip pat, palyginti su galiojančiu reguliavimu, Nauja direktyva reikalauja, kad kaštų ir naudos analizė būtų atliekama ir paslaugoms teikti naudojamam įrenginiui. Atitinkamai Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 15 straipsnio 1 dalyje siūloma įtvirtinti, kad asmuo, kuriam nuosavybės teise priklauso arba priklausys šilumos ir (arba) elektros energijos gamybos (išskyrus didelio naudingumo kogeneracijos), pramoninės gamybos technologiniuose procesuose, paslaugoms teikti naudojamas įrenginys, duomenų centras arba šių objektų statytojas privalo atlikti kaštų ir naudos analizę pagal Vyriausybės nustatytą tvarką šiam planuojamam įrengti naujam objektui ar planuojamam atnaujinti objektui, kurio atnaujinimo išlaidos viršija 50 proc. investicijų, reikalingų naujam tos pačios galios objektui įrengti: 1) šiluminei elektrinei, kurios vidutinė metinė vardinė šiluminė galia, kuri apskaičiuojama bendrą per kalendorinius metus pagamintą energijos kiekį padalijus iš įrenginio veikimo valandų skaičiaus, yra didesnė kaip 10 MW; 2) pramoninės gamybos technologiniuose procesuose naudojamam įrenginiui, kurio vidutinė metinė vardinė galia, kuri apskaičiuojama bendrą per kalendorinius metus pagamintą energijos kiekį padalijus iš įrenginio veikimo valandų skaičiaus, yra didesnė kaip 8 MW; 3) paslaugoms teikti skirtam įrenginiui (įskaitant nuotekų valymo ar suskystintų gamtinių dujų

įrenginį), kurio vidutinė metinė vardinė galia, kuri apskaičiuojama bendrą per kalendorinius metus pagamintą energijos kiekį padalijus iš įrenginio veikimo valandų skaičiaus, yra didesnė kaip 7 MW; 4) duomenų centrui, kurio elektros energijos įvado galia yra didesnė kaip 1 MW. Pagal iki šiol galiojusį reglamentavimą visiems įrenginiams buvo taikoma 20 MW riba.

Taip pat įgyvendinant Naujos direktyvos 26 straipsnio 7 dalies b–d punktus ir 26 straipsnio 7 dalies antrąją pastraipą, Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 15 straipsnio 2–4 dalyse siūloma detalizuoti, kokiais tikslais turi būti atliekama objektų kaštų ir naudos analizė – pirmiausia šio straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nurodytų objektų kaštų ir naudos analizė atliekama siekiant įvertinti objekte susidariusios atliekinės šilumos panaudojimo galimybes. Taip pat patikslinama Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 15 straipsnio 6 dalis, papildomai numatant, kad ne Energetikos ministerija, bet energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga pritaria asmens atliktai kaštų ir naudos analizei, jeigu ji parengta pagal Vyriausybės nustatytoje tvarkoje nurodytus reikalavimus ir šioje analizėje sukuriama nauda viršija objekto kaštus. Energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga nepritaria asmens atliktai objekto kaštų ir naudos analizei, jeigu ji parengta nesilaikant Vyriausybės nustatytoje tvarkoje nurodytų reikalavimų ir (ar) šioje analizėje objekto kaštai viršija objekto sukuriamą naudą. Numatoma, kad nagrinėjamu atveju energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga bus Lietuvos energetikos agentūra, kaip reikiamą patirtį ir kompetenciją energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje turinti institucija.

Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 14 straipsnio 2 dalyje ir 15 straipsnio 1 dalyje nurodytos kaštų naudos analizės reikalavimai jau dabar yra įtvirtinti Energijos išteklių ir energijos efektyvaus vartojimo stebėsenos tvarkos apraše ir jo 1 priede, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 332 „Dėl Energijos išteklių ir energijos efektyvaus vartojimo stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“. Atitinkamai šis nutarimas bus patikslintas pagal Naujos direktyvos X-XI priedų nuostatas, kurios skiriasi nuo Ankstesnės direktyvos XIII-IX priedų nuostatų.

Nuostatos, susijusios su energijos vartojimo efektyvumo didinimo principo įgyvendinimu ir Naujos direktyvos 27 straipsnyje numatytomis pareigomis tinklų operatoriams ir nacionalinei reguliavimo institucijai.

Įstatymo projektu Nr. 3 ir Įstatymo projektu Nr. 4 keičiamose EEĮ ir GDĮ nuostatose, perkeliant Naujos direktyvos 27 straipsnio 3 dalies pirmąjį ir antrąjį sakinius, siūloma aiškiai įtvirtinti elektros energijos ir gamtinių dujų tinklų operatorių pareigą vykdyti 10 metų tinklų plėtros plane numatytas priemones, įskaitant priemones optimizuoti tinklus ir padidinti jų efektyvumą. Taip pat nurodoma, kad 10 metų plėtros plane stebėjimo duomenų pagrindu turi būti kiekybiškai įvertintas tinklų operatoriaus tinklų elektros energijos ar gamtinių dujų nuostolių dydis, optimizavimo ir efektyvumo didinimo priemonės, kurias įmanoma techniškai ir finansiškai įgyvendinti, ir mažinant tinklų elektros energijos ar gamtinių dujų nuostolius numatomas sutaupyti energijos kiekis.

Perkeliant Naujos direktyvos 27 straipsnio 4 dalį, EĮ 8 straipsnio 15 dalyje siekiama įtvirtinti, kad, be kita ko, veiklos ataskaitoje Taryba atskiroje veiklos ataskaitos struktūrinėje dalyje nurodo pažangą, padarytą didinant energijos vartojimo efektyvumą, kiek tai susiję su elektros tinklų ir gamtinių dujų sistemų eksploatavimu, įvertina bendrą energijos vartojimo efektyvumą eksploatuojant elektros tinklus ir gamtinių dujų sistemas, nurodo perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių įgyvendintas priemones ir, jei turi rekomendacijų, perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatoriams pateikia energijos vartojimo efektyvumo didinimo rekomendacijas, įskaitant ekonomiškai efektyvias alternatyvas, kaip sumažinti maksimalias elektros tinklų ir gamtinių dujų sistemų apkrovas ir bendrą elektros energijos ir gamtinių dujų suvartojimą.

Įstatymo projekte Nr. 2 išdėstyto EĮ 8 straipsnį siekiama papildyti 11¹ dalimi, bendrai numatančiu, kad Taryba, vykdydama EĮ, EEĮ 9 straipsnio 3 ir 4 dalyse ir GDĮ 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtintas funkcijas, susijusias su jos sprendimais dėl gamtinių dujų ir elektros energijos infrastruktūros, įskaitant sprendimus dėl kainų ir tarifų, taiko energijos efektyvumo didinimo pirmumo principą. Be energijos efektyvumo didinimo pirmumo principo, Taryba taip pat įvertina, ar

efektyviai patiriamos sąnaudos, taip pat atsižvelgia į sistemos efektyvumą, tiekimo saugumą, taip pat į rinkos integraciją, kartu užtikrindama Europos Sąjungos klimato srities tikslus ir tvarumą, kaip nustatyta 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2019/943 dėl elektros energijos vidaus rinkos (nauja redakcija) su visais pakeitimais 18 straipsnyje ir 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2024/1789 dėl dujų iš atsinaujinančiųjų išteklių, gamtinių dujų ir vandenilio vidaus rinkų, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1227/2011, (ES) 2017/1938, (ES) 2019/942 bei (ES) 2022/869 ir Sprendimas (ES) 2017/684 bei panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 715/2009 (nauja redakcija), 17 straipsnyje.

Perkeliant Naujos direktyvos 27 straipsnio 2 dalį, EEĮ ir GDĮ nuostatose taip pat įtvirtinama, kad Taryba vertina, ar pagal tinklų operatoriaus ir (ar) asociacijų, kurių narys jis yra, nustatytą kaštų ir naudos analizės atlikimo tvarką kaštų ir naudos analizėje įvertinamos alternatyvos ir atsižvelgiama į platesnę energijos vartojimo efektyvumo sprendimų naudą, paklausos lankstumą ir prie klimato kaitos švelninimo prisidedančias investicijas į turtą. Taryba taip pat atlieka 10 metų plėtros plano stebėseną, įskaitant, kaip tinklų operatorius įgyvendina energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principą EVEDĮ 4 straipsnyje nustatyta tvarka.

Taip pat, siekiant perkelti Naujos direktyvos 27 straipsnio 1 dalį, siūloma patikslinti EEĮ 67 straipsnio 5 dalies 3 punktą, nurodant, kad Taryba, tvirtindama tinklų naudotojų įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių apskaičiavimo metodiką, nustatydama įkainius ir juos diferencijuodama, taip pat derindama tinklų operatorių parengtą šių operatorių išduodamų prijungimo sąlygų, išankstinių prijungimo sąlygų, prijungimo paslaugos sutarčių, kai jose nurodomos prijungimo sąlygos, parengimo, energijos persiuntimo ir (ar) tiekimo nutraukimo, apribojimo, atnaujinimo ir elektros apskaitos prietaiso rodmenų nuskaitymo paslaugų įkainių apskaičiavimo metodiką bei šių paslaugų įkainius, vadovaujasi elektros energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principu.

Taip pat, įgyvendinant Naujos direktyvos 27 straipsnio 1 dalį, siūloma tikslinti GDĮ 7 straipsnio 2 dalies 1 punktą, nurodant, kad Taryba, įgyvendindama jai pavestas funkcijas, turi pareigą, be kita ko, vadovautis energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principu, nustatant ar patvirtinant paslaugų kainų viršutines ribas, jų skaičiavimo metodikas ir patvirtinant konkrečias buitinių vartotojų atitinkamų paslaugų kainas. Siekiant perkelti Naujos direktyvos 27 straipsnio 3 dalies paskutinįjį sakinį ir 27 straipsnio 7 dalį, siūloma tikslinti GDĮ 9 straipsnio 4 dalies 4 punktą, nurodant, kad Taryba, nustatydama reguliuojamas kainas, be kita ko, užtikrina, kad perdavimo ir skirstymo sistemos operatoriams būtų suteiktos tinkamos paskatos diegti energetikos inovacijas.

Nuostatos dėl energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų ir žaliųjų pirkimų kriterijų taikymo koncesijose.

Siekiant perkelti Naujos direktyvos 7 straipsnio 1 dalį, reikalaujančią energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus ir žaliųjų pirkimų kriterijus taikyti ne tik pirkimuose, bet ir koncesijose, Įstatymo projektu Nr. 8 keičiamo Koncesijų įstatymo 14 straipsnį ketinama papildyti 5¹ dalimi, numatančia, kad suteikiančioji institucija turi siekti, kad vykdant koncesijos sutartis būtų daromas kuo mažesnis neigiamas poveikis aplinkai. Siekdama šio tikslo, Vyriausybė ar jos įgaliota institucija nustato suteikiančiosioms institucijoms keliamus rodiklius ir (ar) jų koncesijose taikytinus reikalavimus, taip pat jų taikymo tvarką. Ši nuostata iš esmės analogiška šiuo metu jau esančioms VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 4 punkto ir Pirkimų įstatymo 29 straipsnio 2 dalies 4 punkto nuostatoms.

Taip pat Koncesijų įstatymo 31 straipsnio 2 dalį siekiama papildyti nauju 26 punktu, numatant, kad koncesijos dokumentuose, be kitų reikalavimų, turi būti energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimai, jeigu taikytina. Ši nuostata analogiška galiojančiam VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 12 punktui ir Pirkimų įstatymo 48 straipsnio 2 dalies 11 punktui.

Šiuo metu energijos vartojimo efektyvumo pirkimams reikalavimai įtvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarime Nr. 621 „Dėl Perkančiosioms organizacijoms taikomų energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų prekėms, paslaugoms ir pastatams“ ir Prekių, išskyrus kelių transporto priemonės, kurioms viešųjų pirkimų ir perkančiųjų subjektų atliekamų pirkimų metu taikomi energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai, sąraše,

patvirtintame Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2015 m. birželio 18 d. įsakymu Nr. 1-154 „Dėl Prekių, išskyrus kelių transporto priemonės, kurioms viešųjų pirkimų metu taikomi energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai, sąrašo patvirtinimo“. Žaliųjų pirkimų kriterijai pirkimams šiuo metu įtvirtinti Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdant žaliuosius pirkimus, tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508 „Dėl Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdant žaliuosius pirkimus, tvarkos aprašo patvirtinimo“. Kad šie poįstatyminiai teisės aktai juos patikslinus galėtų būti taikomi ir koncesijoms, reikalingas pirmiau nurodytas Koncesijų įstatymo pakeitimas.

Nuostatos dėl informacijos pateikimo, reikalingo tinkamam Energijos geografinės informacinės sistemos funkcionavimui.

Įstatymo projekte Nr. 1 nauja redakcija išdėstyta EVEDĮ numatoma, kad energijos geografinė informacinė sistema (toliau – ENERGIS) yra valstybės informacinė sistema, skirta EVEDĮ 14 straipsnio 1 dalyje nurodytam šildymo ir vėsinimo potencialui identifikuoti ir jį išnaudoti. Ši sistema jau yra sukurta. Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2024 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 1-118 „Dėl Energijos geografinės informacinės sistemos nuostatų ir Energijos geografinės informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“ patvirtinti ENERGIS nuostatai ir duomenų saugos nuostatai, taip pat paskirtas ENERGIS valdytojas ir duomenų valdytojas, tvarkytojas ir duomenų tvarkytojas, saugos įgaliotinis ir administratorius (-iai). Analogiškai, kaip nurodyta šiuose nuostatuose, EVEDĮ 17 straipsnyje nurodomas ENERGIS tikslas, taip pat nuostatuose nurodytiems informacijos teikėjams numatoma pareiga energetikos ministro nustatyta tvarka ENERGIS tvarkytojui (Lietuvos energetikos agentūrai) neatlygintinai pateikti informaciją, reikalingą tinkamam ENERGIS funkcionavimui. Įstatymo projekte Nr. 1 esančios nuostatos dėl ENERGIS yra suderintos su Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo nuostatomis (šioms nuostatomis neprieštarauja). Esant galimybėms ateityje tobulinti ENERGIS, kad informacija galėtų būti gaunama automatinio būdu ar iš kitų informacijos šaltinių, taip pat, kad galėtų būti gaunama platesnės apimties informacija, atitinkamai būtų patikslintos ir EVEDĮ nuostatos.

Nuostatos, susijusios su efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistema.

Siekiant tinkamai perkelti Naujos direktyvos 2 straipsnio 46 punkto nuostatas, 25 straipsnio 6 dalies k punkto nuostatas ir 26 straipsnio 1 dalies nuostatas, Įstatymo projektu Nr. 5 siūloma papildyti ŠŪĮ 2 straipsnį nauja 10¹ dalimi, apibrėžiančia, kas yra efektyvus centralizuotas šilumos tiekimas – tai šilumos tiekimas per efektyvaus centralizuoto šilumos tiekimo sistemą. ŠŪĮ įstatymo 8³ straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti efektyvios centralizuoto šilumos tiekimo sistemos reikalavimus (kriterijus): 1) iki 2027 m. gruodžio 31 d. centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje ne mažiau kaip 50 proc. suvartojamos energijos sudaro energija iš atsinaujinančių išteklių arba ne mažiau kaip 50 proc. – atliekinė šiluma, arba ne mažiau kaip 75 proc. – kogeneracijos būdu pagaminta šiluma, arba ne mažiau kaip 50 proc. – tokios energijos ir šilumos derinys; 2) nuo 2028 m. sausio 1 d. centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje ne mažiau kaip 50 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančių išteklių energija arba ne mažiau kaip 50 procentų – atliekinė šiluma, arba ne mažiau kaip 50 proc. – atsinaujinančių išteklių energija ir atliekinė šiluma, arba ne mažiau kaip 80 proc. – didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagaminta šiluma arba į tinklą tiekiamas toks šiluminės energijos derinys, kuriame atsinaujinančių išteklių energijos dalis sudaro ne mažiau kaip 5 proc., o bendra atsinaujinančių išteklių energijos, atliekinės šilumos arba didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagamintos šilumos dalis yra ne mažesnė kaip 50 proc.; 3) nuo 2035 m. sausio 1 d. centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje ne mažiau kaip 50 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančių išteklių energija arba ne mažiau kaip 50 proc. – atliekinė šiluma, arba ne mažiau kaip 50 proc. – atsinaujinančių išteklių energija ir atliekinė šiluma, arba centralizuoto šilumos tiekimo sistema, kurioje bendra atsinaujinančių išteklių energijos, atliekinės šilumos arba didelio naudingumo kogeneracijos dalis yra ne mažesnė kaip 80 proc. ir, be to, bendra atsinaujinančių išteklių energijos arba atliekinės šilumos dalis yra ne mažesnė kaip 35 proc.; 4) nuo 2040 m. sausio 1 d. centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje ne mažiau kaip 75 proc. suvartojamos energijos

sudaro atsinaujinančių išteklių energija arba ne mažiau kaip 75 proc. – atliekinė šiluma, arba ne mažiau kaip 75 proc. – atsinaujinančių išteklių energija ir atliekinė šiluma, arba centralizuoto šilumos tiekimo sistema, kurioje ne mažiau kaip 95 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančių išteklių energija, atliekinė šiluma ir didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagaminta šiluma ir, be to, bendra atsinaujinančių išteklių energijos arba atliekinės šilumos dalis yra ne mažesnė kaip 35 proc.; 5) nuo 2045 m. sausio 1 d. centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje ne mažiau kaip 75 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančių išteklių energija arba ne mažiau kaip 75 proc. – atliekinė šiluma, arba ne mažiau kaip 75 proc. – atsinaujinančių išteklių energija ir atliekinė šiluma; 6) nuo 2050 m. sausio 1 d. centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje naudojama tik atsinaujinančių išteklių energija, tik atliekinė šiluma arba tik atsinaujinančių išteklių energijos ir atliekinės šilumos derinys.

Taip pat perkeliant Naujos direktyvos 26 straipsnio 4 dalies nuostatas, siūloma įtvirtinti ŠŪI 8³ straipsnio 2 dalies nuostatą, numatančią, kad ŠŪI be 8³ straipsnio 1 dalyje nurodytų reikalavimų, efektyvaus centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje arba atnaujintuose įrenginiuose, kai jų atnaujinimo išlaidos viršija 50 procentų investicijų, reikalingų naujiems tos pačios galios įrenginiams įrengti: 1) esamuose šilumos šaltiniuose negali didėti iškastinio kuro, išskyrus gamtines dujas, naudojimas, palyginti su vidutiniu metiniu iškastinio kuro suvartojimu per paskutinius trejus kalendorinius sistemos naudojimo visu pajėgumu metus prieš atnaujinant, ir; 2) centralizuoto šilumos tiekimo sistemos visuose naujuose šilumos šaltiniuose negali būti naudojamas iškastinis kuras, išskyrus gamtines dujas, jeigu ta sistema pastatyta arba atnaujinta iki 2030 m. Taip pat siekiant įgyvendinti Naujos direktyvos 26 straipsnio 5 dalį, ŠŪI 8³ straipsnio 3 dalyje siūloma įtvirtinti, šilumos tiekėjai privalo užtikrinti, kad ŠŪI 8² straipsnyje nurodytų dešimties metų šilumos ūkio plėtros investicijų planų nuostatos būtų skirtos 8³ straipsnio 1 ir 2 dalių reikalavimams įgyvendinti.

Atitinkamai pakoreguojama ŠŪI 29 straipsnio 4 dalis, nustatant, kad efektyvaus centralizuoto šilumos tiekimo reikalavimai suprantami pagal 8³ straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas, taip pat dėl 8³ straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatų patikslinama nuostata tokių kriterijų nenumatymo juos pasiekti šilumos ūkio specialiajame plane nustatytais terminais.

Naujos sąvokos ir kiti patikslinimai.

Siūloma patikslinti EVEDĮ 6 straipsnio 2 dalies nuostatas, nurodant, kad energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga (numatoma Lietuvos energetikos agentūra), o ne Energetikos ministerija (ministerija numatyta galiojančiame reguliavime) Vyriausybės nustatyta tvarka teikia Europos Komisijai informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemones, nes faktiškai NEKSVP pažangos ataskaitas Europos Komisijai jau teikė ir teikia Lietuvos energetikos agentūra.

Taip pat tikslinama EVEDĮ 6 straipsnio 3 dalis, nurodant, kad Energetikos ministerija skatina viešuosius subjektus, o ne perkančiąsias organizacijas (taip numatyta galiojančiame reguliavime) rengti energijos vartojimo efektyvumo didinimo planus, kuriuose būtų nustatyti sutaupyti energijos kiekiai ir jų įgyvendinimo priemonės.

Taip pat tikslinama EVEDĮ 11 straipsnio 3 dalis – išbraukiamas šios dalies 4 punktas, nes jo jau nebeliko pagal Naujos direktyvos reikalavimus, taip pat, siekiant perkelti Naujos direktyvos 29 straipsnio 1 dalies d punktą ir 5 dalies c punktą, tikslinami du paskutiniai šios dalies punktai, numatant, kad Energetikos ministerija savo interneto svetainėje skelbia informaciją apie energijos taupymo paslaugų teikimo sąlygas ir tvarką, įskaitant informaciją apie energijos taupymo paslaugų teikėjų priežiūros ir kokybės užtikrinimo tvarką, kvalifikuotus energijos taupymo paslaugų teikėjus ir kitą informaciją, susijusią su energijos taupymo paslaugų teikimu, taip pat viešai skelbia informaciją apie pagal viešųjų subjektų ir energijos taupymo paslaugų teikėjų sudarytas energijos taupymo paslaugų sutartis įgyvendintus ir vykdomus viešųjų subjektų projektus, nurodo numatomą sutaupyti ir sutaupytą energijos kiekį, taip pat kasmet atnaujina tokią informaciją. EVEDĮ 11 straipsnio 3 dalies 3 punkte taip pat numatoma, kad Energetikos ministerija tvirtina pavyzdines energijos taupymo paslaugų sutarčių sąlygas. Rengiant tokias pavyzdines sąlygas bus atsižvelgiama

į Naujos direktyvos XV priedo reikalavimus, ES arba tarptautinius standartus ir Eurostato vadovą dėl sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo traktavimo valdžios sektoriaus sąskaitose.

Atsakomybės už EVEDĮ pažeidimus nuostatų patikslinimas.

Naujos direktyvos 32 straipsnyje nurodyta, kad nacionaliniuose teisės aktuose turi būti įtvirtintos sankcijos dėl Naujos direktyvos nuostatas perkeliančių nacionalinių nuostatų pažeidimo.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 21 straipsnyje, atsižvelgiant į tai, kad buvo keičiamos 9, 10 ir 13 straipsnių nuostatos, patikslinamos nuostatos, kas yra asmenys, padarę šio įstatymo pažeidimus, t. y. kas yra laikoma procedūros dalyviais. Taip pat tikslinamas EVEDĮ 25 straipsnis, nurodant, kokią vieną sankciją iš numatytų sankcijų skiria Taryba, kokia sankcija (įspėjimas) gali būti taikoma už EVEDĮ 13 straipsnyje nurodytų reikalavimų nesilaikymą, įskaitant energijos vartojimo auditų neatlikimą ar ataskaitos nepateikimą, taip pat patikslinama, kad bauda nustatoma nuo bendrųjų metinių pajamų praėjusiais finansiniais metais. Taip pat patikslinama, kad bauda skiriama ne už pakartotinį per 3 mėnesius nuo įspėjimo skyrimo pažeidimo padarymą (tai netikslu, nes tai nėra pakartotinis pažeidimas, yra nepašalintas ankstesnis pažeidimas), bet už nurodyto pažeidimo nepašalinimą per 3 mėnesius nuo įspėjimo už tokį pažeidimą skyrimo.

Taip pat tikslinama EVEDĮ 18 straipsnio 2 dalis, patikslinant kad EVEDĮ pažeidimų nagrinėjimo tvarką numato EVEDĮ ir Tarybos tvirtinamos sankcijų už šio įstatymo pažeidimus skyrimo taisyklės.

Tikslinamas EVEDĮ 20 straipsnio 1 punktas, aiškiai įtvirtinant, kad Taryba EVEDĮ 22 straipsnyje nustatyta tvarka nagrinėja šio įstatymo pažeidimus, jeigu įtaria, kad asmenys pažeidė šį įstatymą. Kartu EVEDĮ nuostatos patikslinamos, nurodant, kad Taryba atlieka šio įstatymo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą. Taip pat tikslinamas EVEDĮ 20 straipsnio 2 punktas, nurodant su kuo bendradarbiauja Taryba – patikslinama, kad Taryba, be kita ko, bendradarbiauja su asmenimis, kuriems taikomos EVEDĮ nurodytos pareigos. Tokiais asmenimis suprantami įstatymo projekte Nr. 1 dėstomo EVEDĮ 9–10, 13 straipsniuose nurodyti asmenys.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 24 straipsnio 1 dalis patikslinama nurodant, kad Taryba, atlikusi šio įstatymo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą ir EVEDĮ 22 straipsnio 5 dalyje nurodytus veiksmus, turi teisę priimti šiuos sprendimus: 1) taikyti šio įstatymo nustatytas sankcijas; 2) netaikyti sankcijų, kai nenustatomas šio įstatymo pažeidimas; 3) nutraukti šio įstatymo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą, jeigu šio įstatymo pažeidimas laikomas mažareikšmiu. EVEDĮ 24 straipsnio 3 dalis patikslinama nurodant, kad asmeniui, dėl kurio priimtas šiame straipsnyje nurodytas Tarybos sprendimas, pranešama raštu per 3 darbo dienas nuo jo priėmimo.

Įstatymo projektu Nr. 1 taip pat tikslinamos EVEDĮ 25 straipsnio nuostatos dėl sankcijų skyrimo. EVEDĮ 25 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad bauda skiriama atsižvelgiant į: 1) pažeidimo trukmę; 2) EVEDĮ pažeidimą padariusio asmens atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes. EVEDĮ 25 straipsnio 4 dalyje taip pat patikslinama, kaip nustatoma skiriama bauda: ji nustatoma įvertinus pažeidimo trukmę. Tada nustatyta bauda mažinama, jeigu yra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, arba didinama, jeigu yra atsakomybę sunkinančių aplinkybių. EVEDĮ 25 straipsnio 5–6 dalyse taip pat patikslinamos atsakomybę lengvinančios ir atsakomybę sunkinančios aplinkybės. EVEDĮ 25 straipsnio 6 dalyje patikslinama, kad viena iš sunkinančių aplinkybių laikoma ne pažeidimo padarymas ne pirmą kartą (per daug griežta, neproporcinga ir netikslu nuostata), bet per ketverius metus nuo EVEDĮ pažeidimo, už kurį skiriama sankcija, tokio paties pobūdžio EVEDĮ pažeidimo padarymas. Ketverių metų terminas siejamas su įmonių pareiga kas ketverius metus atlikti energijos vartojimo auditą ir jo ataskaitą pateikti energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai. EVEDĮ taip pat patikslinama, kad Taryba turi teisę neskirti sankcijos, kai nustatytas pažeidimas atitinka Tarybos tvirtinamus mažareikšmių pažeidimų kriterijus. Asmuo, nesutikdamas su Tarybos sprendimu arba veiksmais (neveikimu), turi teisę juos skusti teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Skundai dėl Tarybos sprendimų ir veiksmų (neveikimo) teisėtumo ir pagrįstumo nagrinėjami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Kitų sąvokų patikslinimas ir naujos sąvokos.

EVEDĮ 2 straipsnio 1 dalyje, siekiant perkelti Naujos direktyvos 2 straipsnio 55 punktą, pateikiama sąvoka „bendradarbiavimo dėl energijos vartojimo efektyvumo didinimo gairės“ – tai visuma tikslų, metodų ir procesų, kaip į energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos formavimą įtraukti visus suinteresuotus asmenis valstybės ar savivaldybių lygmeniu, įskaitant pilietinės visuomenės atstovus, vartotojų organizacijas, siekiant didinti jų informuotumą, gauti grįžtamąjį ryšį apie tokią politiką ir didinti visuomenės pritarimą jai. Ši sąvoka vartojama EVEDĮ 12 straipsnio 1 dalyje.

EVEDĮ 2 straipsnio 2 dalyje siekiama įtvirtinti sąvoką „energetikos sistema“, kuri atitinka Naujoje direktyvoje esančią analogišką sąvoką ir kuri yra susijusi su energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymu – tai energetikos įrenginių ir objektų visuma, skirta visų rūšių energijai ir kurui tiekti, siekiant patenkinti galutinės energijos suvartojimo poreikį.

EVEDĮ 2 straipsnio 17 dalis papildoma nuoroda į Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymą, nes Įstatymo projekte Nr. 1 vartojama sąvoka „ūkio subjektas“, apibrėžta Konkurencijos įstatyme.

Įstatymų projektų prieduose taip pat pateikiama nuoroda į Naują direktyvą, taip pat Įstatymų projektuose, priskirtuose energetikos ministro valdymo sričiai, patikslinami priedai, kad jie atitiktų Nuorodų į Europos Sąjungos teisės aktus teikimo teisės aktuose reikalavimų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. 1R-72 „Dėl Nuorodų į Europos Sąjungos teisės aktus teikimo teisės aktuose reikalavimų aprašo patvirtinimo“, reikalavimus.

Naujos direktyvos perkeltos arba perkeliamos nuostatos yra nurodytos Naujos direktyvos ir nacionalinių teisės aktų atitikties lentelėje. Visiškas Naujos direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę užtikrinimas bus pasiektas likusias neperkeltas Naujos direktyvos nuostatas perkėlus į Naujos direktyvos perkėlimo plane nurodytus poįstatyminius teisės aktus Naujos direktyvos perkėlimo plane nurodytais terminais.

ŠŪĮ nuostatos dėl aplinkos energijos šilumos panaudojimo centralizuoto šilumos tiekimo sistemose, užtikrinant šių sistemų dekarbonizaciją.

Įstatymo projekte Nr. 5 dėstomo ŠŪĮ 10² straipsnio 5 dalyje siūloma nustatyti, kad aplinkos energija, kuri susidaro paviršiniame vandenyje arba nuotekose, būtų superkama ne aukciono būdu, taikant šiuo metu galiojančius atliekinės šilumos supirkimo ir panaudojimo bendruosius principus, nustatytus ŠŪĮ 10² straipsnyje.

Siūloma nustatyti, kad skatinamoji aplinkos energijos, kuri susidaro paviršiniame vandenyje arba nuotekose, supirkimo ne aukciono būdu tvarka, kuri yra analogiška atliekinės šilumos supirkimo ir panaudojimo tvarkai, paskatintų centralizuoto šilumos tiekimo rinkos dalyvius investuoti į alternatyvią šilumos gamybą iš atsinaujinančių energijos išteklių, panaudojant aplinkos energiją. Paviršinių vandenų ar nuotekų šilumos srautą, ataušinus iki upės ar žemesnės temperatūros, įdiegus reikiamas technologijas, galima gauti nuolatinį šilumos srautą, kuris galėtų būti panaudojamas centralizuoto šilumos tiekimo sistemose. Tokia šilumos gamyba leistų mažinti iškastinio kuro ir biomasės deginimą, taip pat mažintų į aplinką išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių (anglies dioksido) ir kitų kenksmingų (azoto, sieros oksidai) dujų kiekius. Aukštas aplinkos energijos gamybos technologinis efektyvumas leistų užtikrinti priimtina iš paviršinių vandenų ir nuotekų išgaunamos šilumos kainą.

Siūlomu teisiniu reglamentavimu būtų skatinamas aplinkos energijos, kuri susidaro paviršiniame vandenyje arba nuotekose, supirkimas ir panaudojimas, prioritetą teikiant progresyvioms šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas mažinančioms technologijoms.

Taip pat Įstatymo projekte Nr. 5 dėstomo ŠŪĮ 10² straipsnio 5 dalyje siūloma aiškiai nustatyti, kad *mutatis mutandis* taikomi ne tik nustatyti atliekinės šilumos supirkimo ir panaudojimo bendrieji principai, bet ir atliekinę šilumą tiekiančių įrenginių prijungimo prie šilumos perdavimo tinklų bendrieji principai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatoma, kad priimti Įstatymų projektai turės teigiamą įtaką atitinkamai sričiai (energetikos sektoriui), kadangi dėl mažesnio energijos suvartojimo (jos sutaupymų) padidės energetinis saugumas, patikimo energijos tiekimo užtikrinimas ir kartu mažės neigiamas poveikis aplinkai, siekiant klimato neutralumo. Priėmus siūlomus Įstatymų projektus numatomas teigiamas poveikis viešajam sektoriui ir verslui ilguoju laikotarpiu, nes viešasis sektorius mažins išlaidas už energiją, o verslui įgyvendinus energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, sumažės verslo sąnaudos vienam produkcijos vienetui. Taigi, didės verslo konkurencingumas. Taip pat planuojama, kad teikiant su energijos vartojimo efektyvumo didinimu susijusias paslaugas plėsis tokių paslaugų teikėjų rinka, bus sudarytos galimybės atsirasti įvairioms naujoms energijos taupymo paslaugoms. Pareiga sutaupyti daugiau energijos užtikrins stabilumą investuotojams ir skatins ilgalaikes investicijas ir ilgalaikes energijos vartojimo efektyvumo priemones, todėl tai prisidės prie vietos ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas prisidės prie geresnių ekonominių rezultatų.

Neigiamų pasekmių priėmus siūlomus Įstatymų projektus nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai ar korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymų projektų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Prognozuojama, kad Įstatymų projektai turės teigiamą poveikį viešajam sektoriui ir verslui ilguoju laikotarpiu, nes viešasis sektorius mažins išlaidas už energiją, o verslui įgyvendinus energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, sumažės verslo kaštai vienam produkcijos vienetui. Taigi, didės verslo konkurencingumas. Pareiga sutaupyti daugiau energijos užtikrins stabilumą investuotojams ir skatins ilgalaikes investicijas ir ilgalaikes energijos vartojimo efektyvumo priemones, todėl tai prisidės prie vietos ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas prisideda prie geresnių ekonominių rezultatų. Įstatymų projektais taip pat numatomi nauji informaciniai įpareigojimai verslui, dėl to tenkanti administracinė našta ir prisitaikymo išlaidos įvertintos pridedamose ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo pinigine išraiška skaičiuoklėse. Priimti Įstatymų projektai turės teigiamą įtaką energetiniam saugumui, prisidės prie patikimo energijos tiekimo užtikrinimo ir kartu prie neigiamo poveikio aplinkai mažinimo.

Įstatymo projektais siūlomi pakeitimai (ŠŪĮ 10² straipsnio 5 dalies pakeitimas) taip pat sudarys galimybę mažinti iškastinio kuro naudojimą centralizuotai tiekiamos šilumos gamybai, mažinant šiltnamio efektą sukeliančių ir kitų kenksmingų dujų išmetimą į atmosferą.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų projektų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymų projektais siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas

Įstatymų projektai atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos

Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Įstatymų projektuose pateikiamos naujos sąvokos ir sąvokas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymų projektams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai

Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės pakeisti:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimą Nr. 1256 „Dėl Valstybei nuosavybės teise priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų valstybės institucijų ir įstaigų – valstybinio administravimo subjektų naudojamų pastatų sąrašo sudarymo“;

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. lapkričio 26 d. nutarimą Nr. 1328 „Dėl Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos patvirtinimo“;

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimą Nr. 621 „Dėl perkančiosioms organizacijoms taikomų energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų prekėms, paslaugoms ir pastatams“;

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. kovo 30 d. nutarimą Nr. 332 „Dėl Energijos išteklių ir energijos efektyvaus vartojimo stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos:

- Vyriausybė nutarimu ar jos įgaliota institucija įsakymu turės įsteigti ekspertų grupę;

- Vyriausybės įgaliota institucija įsakymu turės nustatyti savivaldybės energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų derinimo tvarką ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įgyvendinimo rezultatus, informacijos apie šiuos planus kaupimą ir sisteminimą.

Energetikos ministras turės:

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. rugpjūčio 2 d. įsakymą Nr.1-148 „Dėl Energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams audito atlikimo tvarkos ir sąlygų ir energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams auditą atliekančių specialistų rengimo ir atestavimo tvarkos aprašo tvirtinimo“;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. lapkričio 5 d. įsakymą Nr. 1-216 „Dėl Elektros energijos, pagamintos didelio efektyvumo kogeneracijos proceso metu, kilmės garantijų pažymėjimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. lapkričio 7 d. įsakymą Nr.1-220 „Dėl Energetikos objektus, įrenginius statančių ir eksploatuojančių darbuotojų atestavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

- pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2014 m. kovo 13 d. įsakymą Nr. 1-47 „Dėl Valstybei nuosavybės teise priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų valstybės institucijų ir įstaigų – valstybinio administravimo subjektų naudojamų pastatų tinkamų atnaujinimui sąrašo sudarymo metodikos patvirtinimo“;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2015 m. birželio 18 d. įsakymą Nr.1-154 „Dėl Prekių, išskyrus kelių transporto priemones, kurioms viešųjų pirkimų metu taikomi energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai, sąrašo patvirtinimo“;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2015 m. rugsėjo 23 d. įsakymą Nr. 1-221 „Dėl Energijos taupymo paslaugų teikėjo (ETPT) modelio įgyvendinimo tipinių dokumentų patvirtinimo“;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2016 m. gruodžio 5 d. įsakymą Nr. 1-320 „Dėl Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių sutaupyto energijos apskaičiavimo ir priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. vasario 22 d. įsakymą Nr. 1-46 „Dėl Įmonių, kurios nėra smulkiojo ir vidutinio verslo subjektai, energijos vartojimo audito atlikimo ir ataskaitų teikimo priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. liepos 14 d. įsakymą Nr. 1-187 „Dėl Energijos sutaupymo susitarimų sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, patikslinant ir (ar) nustatant susitarimų dėl energijos sutaupymo sudarymo, rezultatų metodinio apskaičiavimo, stebėsenos ir patikros tvarką;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. rugpjūčio 25 d. įsakymą Nr. 1-221 „Dėl Energijos vartotojų švietimo ir konsultavimo susitarimų sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, patikslinant ir (ar) nustatant susitarimų dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo sudarymo, rezultatų metodinio apskaičiavimo, stebėsenos ir patikros tvarką;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2022 m. liepos 1 d. įsakymą Nr. 1-211 „Dėl Viešosios įstaigos Lietuvos energetikos agentūros įstatų patvirtinimo“;

- pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2022 m. rugpjūčio 12 d. įsakymą Nr. 1-250 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos energetikos plėtros programos pažangos priemonės Nr. 03-001-06-05-01 „Įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones viešuosiuose centrinės valdžios pastatuose, individualiuose gyvenamuosiuose namuose ir įmonėse“ aprašo patvirtinimo“;

- energetikos ministro įsakymu patvirtinti Šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų, kurie nuosavybės teise priklauso valstybės viešiesiems subjektams arba kurie yra jų naudojami ir kurių naudingasis plotas yra didesnis kaip 250 m², sąrašą.

Aplinkos ministras turės:

- pakeisti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymą Nr. D1-508 „Dėl Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdant žaliuosius pirkimus, tvarkos aprašo patvirtinimo“;

- aplinkos ministro įsakymu patvirtinti Šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų, kurie nuosavybės teise priklauso savivaldybių viešiesiems subjektams arba kurie yra jų naudojami ir kurių naudingasis plotas yra didesnis kaip 250 m², sąrašą.

Valstybinė energetikos reguliavimo taryba turės pakeisti:

- Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2009 m. liepos 10 d. nutarimą Nr. O3-100 „Dėl Gamtinių dujų, elektros energetikos, suskystintų naftos dujų įmonių investicijų vertinimo ir derinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

- Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2010 m. spalio 4 d. nutarimą Nr. O3-202 „Dėl Šilumos gamybos ir (ar) supirkimo tvarkos ir sąlygų aprašo patvirtinimo“;

- Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2014 m. vasario 10 d. nutarimą Nr. O3-44 „Dėl Sankcijų skyrimo taisyklių patvirtinimo“;

- Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2015 m. sausio 19 d. nutarimą Nr. O3-6 „Dėl Naudojimosi šilumos perdavimo tinklais sąlygų sąvado patvirtinimo“.

Lietuvos energetikos agentūra:

- turės nustatyti kaštų ir naudos apskaičiavimo metodiką energijos efektyvumo didinimo pirmumo principo įgyvendinimui.

13. Kiek biudžeto lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymų projektų įgyvendinimas

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 4 straipsnio 5 ir 6 dalyse, 6 straipsnio 2 dalyje, 8 straipsnio 3 ir 8 dalyse, 12 straipsnio 2 dalyje ir 17 straipsnio įgyvendinimui Lietuvos energetikos agentūrai numatytos naujos ir (ar) praplėstos esamos funkcijos.

Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte Nr. 1 nurodytoms naujoms ir (ar) praplėstoms esamoms

funkcijoms vykdyti Lietuvos energetikos agentūrai Energetikos ministerijos biudžete numatyta 3,5 naujo etato ir 98 tūkst. eurų asignavimai (iš jų 96 tūkst. eurų darbo užmokesčiui):

- Lietuvos energetikos agentūrai vykdyti energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir įgyvendinimo stebėseną (Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 4 straipsnio 5 dalis) reikės 0,25 projektų vadovo etato šioms veikloms: energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir įgyvendinimo stebėsenos sistemos (procesų) sukūrimas, su jos taikymu susijusios metodinės pagalbos priemonių rengimas, konsultacijų teikimas. Lėšų poreikis per metus sudaro iš viso 8,15 tūkst. eurų (7,95 tūkst. eurų reikės darbo užmokesčiui ir 0,2 tūkst. eurų socialinio draudimo įmokoms);

- Lietuvos energetikos agentūrai parengti ir viešai savo interneto svetainėje paskelbti kaštų ir naudos apskaičiavimo metodiką (Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 4 straipsnio 6 dalis) reikės 0,5 projektų vadovo etato šioms veikloms: kaštų ir naudos apskaičiavimo metodikai rengti, derinti, atnaujinti, su jos taikymu susijusios metodinės pagalbos priemonėms rengti, konsultacijoms teikti. Lėšų poreikis per metus iš viso sudaro 16,3 tūkst. eurų (15,9 tūkst. eurų reikės darbo užmokesčiui ir 0,4 tūkst. eurų socialinio draudimo įmokoms);

- Lietuvos energetikos agentūrai teikti informaciją Europos Komisijai apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemones (Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 6 straipsnio 2 dalis) reikės 0,25 projektų vadovo etato šioms veikloms: informacijai apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemones rinkti ir analizei atlikti. Lėšų poreikis per metus sudaro iš viso 8,15 tūkst. eurų (7,95 tūkst. eurų reikės darbo užmokesčiui ir 0,2 tūkst. eurų socialinio draudimo įmokoms);

- Lietuvos energetikos agentūrai konsultuoti savivaldybes rengiant savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų projektus (Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 8 straipsnio 3 dalis), rinkti, kaupti, sisteminti šiuos planus, energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įgyvendinimo rezultatus ir skelbti savo interneto svetainėje (Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 8 straipsnio 8 dalis); konsultuoti vartotojus ir koordinuoti su jais susijusius sprendimus, vadovaujantis vieno langelio principu (Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 12 straipsnio 2 dalis) reikės 0,5 projektų vadovo etato šioms veikloms: metodinės pagalbos priemonėms rengti, konsultacijoms teikti ir mokymams organizuoti. Lėšų poreikis per metus iš viso sudaro 16,3 tūkst. eurų (15,9 tūkst. eurų reikės darbo užmokesčiui ir 0,4 tūkst. eurų socialinio draudimo įmokoms);

- Lietuvos energetikos agentūrai vykdyti Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 17 straipsnyje nurodytos ENERGIS tvarkytojo funkcijas reikės 2 naujų etatų (0,25 etato duomenų valdymo įgaliotinis (veiklos: naujų poreikių finansų planavimas ir jų derinimas su valdytoju, palaikymo ir modernizavimo darbų organizavimas ir įgyvendinimas, informacinės sistemos dokumentacijos rengimas, derinimas, nuostatų, saugos nuostatų naujų redakcijų rengimas, derinimas, specifikacijų rengimas, viešųjų pirkimų planavimas ir jų inicijavimas), 0,25 etato saugos įgaliotinis (veiklos: saugos mokymų organizavimas, vartotojų konsultavimas, mokymų organizavimas, sistemos auditavimas, audito ataskaitų rengimas ir kiti su informacine sistema susiję saugos organizavimo darbai, saugos incidentų registro pildymas ir tvarkymas, reikalavimų užtikrinimas informacinėje sistemoje pagal 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą)), 0,25 etato vartotojų administratorius (veiklos: vartotojų valdymas, duomenų teikimas, surinkimas, patikrinimas, duomenų kėlimas į sistemą, vartotojų konsultavimas, vartotojų administravimo tvarkų ir kitų reikalingų dokumentų ir jų projektų rengimas), 0,25 etato serverių techninis administratorius (veiklos: serverių priežiūra, konfigūravimas, valdymas, saugos užtikrinimas, naujinių diegimas, dokumentacijos tvarkymas ir rengimas, dalyvavimas tobulinimo veikloje, kritinių incidentų susijusių su technine infrastruktūra valdymas, reikalingos informacinių technologijų infrastruktūros projektavimas ir diegimas, informacinės sistemos specifikacijos ir kitos techninės dokumentacijos ir

jų projektų rengimas, informacinei sistemai reikalingos aptarnaujančios infrastruktūros projektavimas ir diegimas) ir 1 etatas duomenų tvarkytojo (veiklos: duomenų atnaujinimas surinkimas, patikrinimas, sukėlimas į sistemą, sukeltų duomenų testavimas, ataskaitų vertinimas, duomenų ir informacijos teikimas į Lietuvos energetikos agentūros sukurtą interneto svetainę energis.lt)) ir papildomi asignavimai – kasmet iš viso po 49,1 tūkst. eurų (48,3 tūkst. eurų reikės darbo užmokesčiui ir 0,8 tūkst. eurų socialinio draudimo įmokoms).

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 7 straipsnio 7 dalyje nurodytai viešųjų subjektų pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimo programai įgyvendinti bus naudojamos ES struktūrinių fondų ir Modernizavimo fondo lėšos.

Įstatymo projekte Nr. 1 išdėstyto EVEDĮ 8 straipsnio 6 dalyje nurodytų savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planams įgyvendinti bus naudojami savivaldybių biudžetuose patvirtinti bendrieji asignavimai ir kiti finansavimo šaltiniai bei lėšos (ES struktūrinių fondų, Modernizavimo fondo ir Klimato kaitos programos lėšos) ir (arba) iš valstybės biudžete patvirtinti asignavimai ir kiti finansavimo šaltiniai bei lėšos (ES struktūrinių fondų, Modernizavimo fondo ir Klimato kaitos programos lėšos).

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu konsultuotasi su viešąja įstaiga Lietuvos energetikos agentūra ir Valstybine energetikos reguliavimo taryba.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „energija“, „aplinkos energija“, „energijos vartojimas“, „energijos vartojimo efektyvumas“, „energijos vartojimo efektyvumo didinimas“, „taupymas“, „energijos taupymas“, „sutaupyta energija“, „energijos vartojimo auditas“, „energijos vadybos sistema“, „atnaujinimas“, „renovacija“, „kaštų ir naudos analizė“, „pirminė energija“, „galutinė energija“, „pirminės energijos suvartojimas“, „galutinės energijos suvartojimas“, „Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės“, „šildymas“, „šilumos ūkis“, „planavimas“, „kaštų ir naudos analizė“, „duomenų centras“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.